

Hvilke innvirkning har internettbruk på tunghørte ungdommers følelse av mestring i kommunikasjon med jevnaldrende?

“Å snakke på nettet er lettvint, og det går ikke an å høre feil heller!”

Eric Holm Andersen

Masteroppgave i spesialpedagogikk
Det utdanningsvitenskapelige fakultet
UNIVERSITETET I OSLO

Våren 2009

Sammendrag

Bakgrunn og formål

Temaet for denne oppgaven har jeg valgt, på bakgrunn av samtaler med hørselshemmet medstudent på UIO, lesing av faglitteratur og erfaringer fra praksisopphold på ungdomsskole og videregående skole for hørselshemmede elever. Gjennom samtaler med elevene og overhøring av deres samtaler kom det frem at flere av elevene var aktive brukere av datamaskinen på fritiden. Jeg ønsket blant annet å finne ut om denne aktiviteten var kontaktskapende og utviklende eller isolerende for mine informanter. Formålet med oppgaven er å gjøre rede for tunghørte ungdommers bruk av internett som kommunikasjonsmiddel og deres beskrivelse av mestring knyttet til denne form for samhandling.

Problemstilling

Min problemstilling er: *Hvilke innvirkning har internettbruk på tunghørte ungdommers følelse av mestring i kommunikasjon med jevnaldrende?*

For å underbygge min problemstilling har jeg fire forskerspørsmål:

I hvilken grad brukes internett for å komme i kontakt med jevnaldrende?

Hvilke elektroniske kommunikasjonsformer bruker tunghørte?

I hvilken grad opplever de tunghørte ungdommene at bruk av internett hjelper dem til å kommunisere med jevnaldrende?

Hvilke form for mestring opplever de tunghørte ungdommene, ved å bruke internett som kommunikasjonsmiddel?

Metode

Jeg har valgt en fenomenologisk tilnærming. Dette innebærer å fokusere på de tunghørtes ungdommenes opplevelser. Min hovedmetode var kvalitativt intervju og

bimetode observasjon. Under intervjuene fikk informantene tilgang til pc for å vise meg hvilke nettsteder de vanligvis besøkte, og jeg fikk mulighet til å observere dem. Svarene jeg fikk av mine informanter dannet grunnlag for mine drøftinger omkring deres bevissthet om det å kommuniserer på internett.

Data-analyse

For å ta vare på datamateriale brukte jeg digital diktafon. Senere transkriberte jeg intervjuene ved hjelp av dataprogrammet Express Scribe. For å bearbeide mitt datamateriale brukte jeg Giorgis 4 analysetrinn: Å få et helhetsinntrykk, å identifisere meningsdannende enheter, å abstrahere innholdet i de enkelte meningsdannende enhetene og å sammenfatte betydningen av de meningsdannende enhetene.

Resultater og tendenser

De tunghørte ungdommene brukte nettet aktivt i samhandling med venner. Det var dog stor forskjell i tidsbruk og antall nettsteder som var aktuelle. Flere av ungdommene hadde møtt nye mennesker på nettet og oppfattet dette som positiv, men som oftest traff de nye mennesker via felles venner før de kommuniserte på nettet. De sa også at de ble bedre kjent med sine venner ved å samtale på nettet. Kun en av informantene snakket om betydning av å ha et sosialt nettverk. Flere av informantene bodde på hybel og opplevde det å kunne holde kontakten via nettet som viktig for å opprettholde kontakten med gamle venner. Ungdommene besøkte nettsteder som MSN, Nettby.no, Facebook og YouTube. Den første tiden ungdommene hadde hatt tilgang til nettet hadde de søkt bredt i alle tilbudene, men over tid ble de mer selektive og valgte faste nettsteder hvor de vennene de allerede hadde et forhold til også var aktive. Informantene opplevde at nettet langt på vei opphevet forskjellen mellom hørende og hørselshemmede. Ungdommenes svar viser at det var en kjønnsforskjell i holdningen til bruk av nettet. Dette ble også bekreftet under mine observasjoner. Guttene fremstår mer teknisk mestrende og ga også flere positive tilbakemeldinger knyttet til kommunikasjon på nettet. Alle informantene hadde hatt positive opplevelser på nettet, samtidig var mange av dem opptatt av nettvett.

Forord

Jeg vil først takke min veileder Anna Valborg Mikkelsen, for at hun igjen og igjen ga meg troen på at denne oppgave hadde sin rett. Hun løftet meg opp fra tvilen, og ga meg ny styrke til å fokusere og fortsette skrivingen. Tusen takk for innspill og positive tilbakemeldinger.

Takk til min kone, Francoise. Du har vært støttende og forståelsesfull, i tillegg til at du har hjulpet meg med å strukturere mine tanker omkring oppgavens tema. Uten din hjelp hadde jeg aldri blitt ferdig.

Takk til min sønn, Adrian. Du har vært utrolig tålmodig og grei, enda pappa har brukt mange helger og ferier for å skrive oppgaven. Nå skal vi finne på mye gøy sammen.

En stor takk til mine informanter. Dere har gitt meg et innblikk i hvordan det er å være tunghørt ungdom i dagens samfunn.

Lørenskog, 4. april 2009

Eric Holm Andersen

Innhold

SAMMENDRAG	2
FORORD	4
INNHold	5
1. INNLEDNING	8
1.1 BAKGRUNN FOR VALG AV TEMA.....	8
1.2 OPPGAVENS FORMÅL, PROBLEMSTILLING OG FORSKNINGSSPØRSMÅL.....	10
1.3 OPPGAVENS OPPBYGNING	11
2. TEORI	13
2.1 UNGDOM I DAG.....	13
2.2 HØRSELHEMMING.....	15
2.2.1 <i>Arter og grad av hørselstap</i>	15
2.2.2 <i>Konsekvenser ved hørselhemming</i>	16
2.2.3 <i>Språklige og kommunikative konsekvenser</i>	17
2.2.4 <i>Sosiale og emosjonelle konsekvenser</i>	19
2.3 MESTRING	20
2.4 INTERNETT	22
2.4.1 <i>Definisjon</i>	22
2.4.2 <i>Ungdoms bruk av internett</i>	22
2.4.3 <i>Sosiale nettverk</i>	23
2.4.4 <i>Nettkommunikasjon</i>	25
3. METODE	27
3.1 FENOMENOLOGISK PERSPEKTIV I FORSKNING	27

3.1.1	<i>Fenomenologi som filosofisk retning</i>	27
3.1.2	<i>Fenomenologisk perspektiv i empirisk forskning</i>	28
3.2	BAKGRUNN FOR VALG AV METODE.....	29
3.3	DET KVALITATIVE INTERVJUET SOM METODE	29
3.4	PLANLEGGING AV INTERVJUENE	30
3.4.1	<i>Godkjenning av prosjektet.....</i>	30
3.5	UTVALG.....	31
3.6	INTERVJUGUIDE.....	32
3.7	PRØVEINTERVJU OG REDIGERING AV INTERVJUGUIDE.....	33
3.8	GJENNOMFØRING AV INTERVJUENE	34
3.9	TRANSKRIBERING	35
3.10	OBSERVASJON SOM BIMETODE	36
3.11	ANALYSE.....	37
3.11.1	<i>Å få et helhetsinntrykk.....</i>	38
3.11.2	<i>Å identifisere meningsdannende enheter.....</i>	39
3.11.3	<i>Å abstrahere innholdet i de enkelte meningsdannende enhetene</i>	39
3.11.4	<i>Å sammenfatte betydningen av de meningsdannende enhetene</i>	40
3.12	ETISKE VURDERINGER – ANSVAR SOM FORSKER.....	40
3.13	VALIDITET OG RELIABILITET	43
3.13.1	<i>Validitet.....</i>	43
3.13.2	<i>Reliabilitet</i>	46
4.	PRESENTASJON OG DRØFTING AV FUNN.....	48
4.1	PRESENTASJON AV DATAMATERIALE	49
4.1.1	<i>I hvilken grad brukes internett for å komme i kontakt med andre?.....</i>	50

4.1.2	<i>Hvilke elektroniske kommunikasjonsformer bruker de tunghørte ungdommene?.....</i>	<i>60</i>
4.1.3	<i>I hvilken grad opplever de tunghørte ungdommene at bruk av internett hjelper dem til å kommunisere med andre?.....</i>	<i>62</i>
4.1.4	<i>Hvilke form for mestring opplever de tunghørte ungdommene, ved å bruke internett som kommunikasjonsmiddel?.....</i>	<i>67</i>
5.	OPPSUMMERING	72
6.	REFLEKSJONER.....	76
	KILDELISTE.....	77
	VEDLEGG 1	80
	VEDLEGG 2	82
	VEDLEGG 3	83
	VEDLEGG 4	86

1. Innledning

1.1 Bakgrunn for valg av tema

Tema for denne masteroppgaven har bakgrunn i mine tanker basert på studielitteratur og diskusjoner på Universitetet i Oslo, og erfaringer fra praksisopphold på ungdomsskole og videregående skole tilrettelagt for hørselshemmede elever.

Gjennom samtaler med elevene og overhøring av deres samtaler kom det frem at flere av elevene var aktive brukere av datamaskin på fritiden. Det jeg vil finne ut på bakgrunn av disse observasjonene, er om denne fritidsaktiviteten er kontakt skapende og utviklende eller isolerende for mine informanter.

Jeg ønsker å se om informantene er seg bevisst sine muligheter til å kommunisere bredt med andre via internett. Både som alternativ kommunikasjon for de som synes det er vanskelig å samhandle i hverdagen, men også som et tillegg for de som allerede har et nettverk av venner og bekjente de omgås daglig.

Denne oppgaven skal ikke vurdere internettets kvalitet. Oppgavens søkelys er internettets potensial, og er rettet mot de delene av nettet som faktisk gir brukerne gode og positive opplevelse, god sosial og kommunikativ mestring. Jeg vil se om de tunghørte evner å bruke de fordelene som jeg mener er skapt gjennom internett, til sitt beste. Nettet har åpnet opp muligheter for alle til å kommunisere i vid betydning, fra blogger (elektroniske offentlige dagbøker) via e-post til Chat, samt andre tilbud. Kan det være slik at kommunikasjon på nettet erfares mer positivt og ubesværet, enn kontakten ansikt til ansikt, slik at den tunghørte bevisst velger å bruke internettets kanaler for kontakt, fremfor å samtale direkte med andre? Eller fungerer nettet som et kommunikasjonsmiddel som opprettholder og utfyller den daglige kontakten ansikt til ansikt?

Oppgavens fokus vil være rettet mot tunghørt ungdom da mine informanter er i denne gruppen. Alle er høreapparatbrukere og hadde varierende grad av hørselstap fra lettere til moderat hørselstap. De døve som gruppe vil derfor ikke være med i denne oppgaven, bortsett fra de gangene jeg viser til sammenlignbar forskning.

Unge hørselshemmedes situasjon knyttet primært til deres fritid, har ikke vært særlig i fokus ved tidligere undersøkelser. Slik sett vil enhver opplysning om deres liv, fra ungdommene selv, skape en høyere grad av forståelse for deres tilværelse.

Jeg har allikevel funnet fire forskningsprosjekter som tar for seg samme problematikk og ungdom som informantgruppe:

1. Fornyingsdepartementets minister Heidi Grande Røys er redaktør for artikkelsamlingen ”Delte meninger” som er utgitt mai 2009. Samlingen handler om nettets sosiale side og delingskultur. Jeg har brukt tre av de 13 artiklene. De har titlene ”Å vokse opp digitalt”, ”Privat 2.0” og ”Hva slags barn vil vi ha?”.
2. Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring (NOVA) har i perioden 2002-2004 gjennomført prosjektet ”En digital barndom”. Fra dette prosjektet har det blitt skrevet flere delprosjekter og artikler. Jeg har sammenlignet mine resultater med funnene i disse prosjektene og artikkelen ”Barn og unges skravling på nettet”.
3. Don Tapscott (1998) skriver i sin bok ”Growing up Digital” om nettgenerasjonen, hvor han ser nærmere på barn og unge som vokser opp rundt årtusenskiftet og deres forhold til internett. Hans forskning har hovedsakelig foregått gjennom diskusjoner på nettet, med 300 barn og unge som informanter over et års tidsrom.
4. Jeg har i min søking etter relevant litteratur også funnet boken ”Funksjonshemmet ungdom og livskvalitet”, som er basert på to undersøkelser som sammenligner funksjonsfriske og funksjonshemmede ungdommer, skrevet av Lars Grue (1999), hvor han blant annet beskriver de hørselshemmedes fritid. Der fremkommer det blant annet at funksjonshemmede ungdommer generelt bedriver mindre organiserte

aktiviteter og mer passiviserende aktiviteter som tv- og videotitting. Når man i tillegg vurderer deres grad av ensomhet kommer hørselshemmede ungdommer dårligst ut. Dette gjaldt både tegnspråkbrukere og de som ikke var avhengig av tegnspråk for å kommunisere. Grue bemerker i så henseende at dette kan være en indikasjon på at i et samfunn der kommunikasjonen primært er basert på talespråk, vil unge med en redusert mulighet til å delta i denne form for kommunikasjon tydeligere enn andre grupper funksjonshemmede føle seg utenfor og ensomme (Grue, 1999).

Med disse forskningsarbeidene som grunnlag, ønsker jeg å fordype meg i tunghørte ungdommers mestringsevne knyttet til bruk av internett som kommunikasjonsmiddel.

Mitt mål med oppgaven er at ungdommer i samme aldersgruppe og med samme utfordringer knyttet til kommunikasjon som mine informanter, skal få noen ideer om hvordan man kan takle sine kommunikasjonsutfordringer best mulig. Dette håper jeg kan skje ved at foreldre og andre voksenpersoner som er involvert i de hørselshemmedes hverdag, etter å ha lest oppgaven, kan se nytten og potensialet ved å bruke internett som alternativ kommunikasjonsform.

1.2 Oppgavens formål, problemstilling og forskningsspørsmål

Oppgavens formål er å gjøre rede for en liten gruppe tunghørte ungdommers bruk av internett som kommunikasjonsmiddel og deres oppfatning av mestring knyttet til denne form for samhandling. I tillegg ønsker jeg å få vite mer om ungdommenes mestring av internett oppleves annerledes enn den daglige kontakten med andre ansikt til ansikt, og eventuelt om kommunikasjonen via internett skaper en kommunikativ selvtillit som de kan ta med seg ut i møte med andre. Datainnsamlingen skal foregå gjennom intervju og observasjon av 6 tunghørte ungdommer mens de viser meg hvordan de går frem på datamaskinen. Denne masteroppgaven vil ikke kunne konkludere med generaliserbare resultater. Dette er ment å være et prosjekt som legger grunnlag for videre forskning på tema tunghørte ungdommer og internett som

kommunikasjonsmiddel. Denne masteroppgaven vil således kun beskrive noen tendenser.

Oppgavens problemstilling er:

Hvilke innvirkning har internettbruk på tunghørte ungdommers følelse av mestring i kommunikasjon med jevnaldrende?

Forskningsspørsmål som mer spesifikt beskriver hva som ønskes besvart:

- *I hvilken grad brukes internett for å komme i kontakt med jevnaldrende?*
- *Hvilke elektroniske kommunikasjonsformer bruker tunghørte?*
- *I hvilken grad opplever de tunghørte ungdommene at bruk av internett hjelper dem til å kommunisere med jevnaldrende?*
- *Hvilke form for mestring opplever de tunghørte ungdommene, ved å bruke internett som kommunikasjonsmiddel?*

1.3 Oppgavens oppbygning

Teorikapittelet vektlegger å forklare de temaene som er fokuset for denne oppgaven. Først gjør jeg rede for den sosiale prosessen ungdom går gjennom. Det å være hørselshemmet defineres, samt at de mulige konsekvensene av å være hørselshemmet beskrives. Deretter forklares begrepene språk og kommunikasjon knyttet til de tunghørte og deres utfordringer. Begrepet mestring beskrives og knyttes opp mot tunghørtes strategier i møte med andre og hvilke innvirkning dette kan ha på deres identitet. Videre forklares begrepet internett, og relevant forskning benyttes for å illustrere ungdoms nettbruk.

I metodekapittelet begrunnes valget av intervju og observasjon som metoder. Dette er en fenomenologisk tilnærming til mine informanter og deres svar. Jeg lar

informantene få frem sine meninger og tanker uten min forutinntatthet og ønske om å forme deres svar til min virkelighet. Videre beskrives planleggingsfasen av prosjektet, samt selve gjennomføringen og de etiske vurderinger som er gjort både i forkant, underveis og i etterkant av prosjektet.

Presentasjonskapittelet viser mine funn og drøftinger av disse funnene. Mine forskningsspørsmål er brukt som overskrifter. Som underoverskrifter har jeg brukt sitater som illustrer de forskjellige temaene. Underveis har jeg valgt å oppsummere hvert enkelt av de fire forskningsspørsmålene.

I siste kapittel oppsummeres det hele ved å trekke tråder mellom mine innledende tanker om hva mitt prosjekt skal søke etter å besvare, og den konkrete gjennomføringen.

2. Teori

I denne delen av oppgaven vil jeg forsøke å forklare de overordnede begrepene som er valgt som fokus og som avgrenser oppgavens innhold. De temaene som er sentrale er ungdom i dag, hørselshemming, mestring og internett.

2.1 Ungdom i dag

Wyn og White (1997) referert i Heggen og Øia (2005) ser på ungdomstiden som en sosial prosess, som en transisjon fra barndom til voksenhet. Frønes (2006) hevder at den sosiale puberteten som kulturell fase, har krøpet nedover i alder. Bak denne forandringen finnes det en rekke faktorer. ”Den generelle kulturelle differensieringen, individualiseringen og barnas økende selvstendighet, barns informasjon om den voksne verden og deres tidligere sosiale modenhet – dette medvirker til en sone mellom barndom og ungdom der man henter fra begge leirer” (Frønes, 2006 s.234).

Ungdoms orientering mot jevnaldrende er et viktig kjennetegn ved ungdomstiden. Å være en del av dette fellesskapet representerer en trygghet i forhold til løsrivelsesprosessen fra foreldrene. Som del av en ungdomsgruppe er man også med på å prøve ut nye roller, ens synspunkter og ens væremåte. Man må være lik de andre for å bli inkludert. Dette gjelder både i forhold til ytre kjennetegn som alder, men også når det gjelder utseende, væremåter, verdier og oppfatninger. Det er betingelser som må oppfylles før man blir akseptert i en gruppe (Grue, 1998). De nære vennskap i ungdomsalderen er med på å forme den unges identitet. Ved å dele erfaringer, tanker, bekymringer, håp og drømmer med sine venner, lærer den unge å forstå seg selv (Evenshaug og Hallen, 1993).

Ungdoms bruk av språk for å kommunisere med andre skaper en felles mening eller til å uttrykke forskjell og uenigheter. Språket gir også mulighet til å forstå seg selv utenfra og å forstå andre innenfra. Ungdom er med på å skape nye ord og uttrykk, som

for eksempel nye betegnelser for hva som er bra (Willis, 1990, ref. i Aagre, 2003). Videre sier Willis (1990) at ungdommen må ha et språklig og kroppslig felleskap for å kunne uttrykke seg. Dette kaller ham for symbolsk kreativitet. Lieberg (1992, 2000) referert i Aagre (2003) mener at humor, historier og kodeførståelser oppstår og utvikles blant vennene. Særlig privilegerte blir ungdommene som oppholder seg i flere vennegrupperinger, og på denne måten sikrer seg en bred basis for å forstå symbolske felleskap. Vennerelasjonene utdypes og bekreftes på alle arenaene. Dette skjer ved at ungdommene er hjemme hos hverandre, på skolen og ved uformelle og formelle fritidsaktiviteter. Spontane samværet i møte med andre ungdommer på gaten har særegen betydning. Her bestemmer de unge selv premissene for samværet. Avtalene om sted, tid, form og innhold for samhandlingen skjer på kort varsel, og skaper en impulsiv flyt i de unges liv. Denne flyten av informasjon gir grunnlag for viktige symbolske felleskap i ungdomsårene. Vennerelasjoner skapes også i mer formelle fritidsinstitusjoner. De unges som er utenfor disse samværsformene kan miste tilhørighet, sammenheng og identifiseringsmuligheter (Aagre, 2003).

Ungdommens fritid har forflyttet seg mer inn i hjemmene, delvis på grunn av tilgang til pc-er og nye hjemmeaktiviteter (Frønes, 2006). Frønes (2006) påpeker at det moderne samfunnet omtales som kunnskapssamfunnet eller kvalifikasjonssamfunnet. Nær begrepet om kunnskaps- og kvalifikasjonssamfunnet, finner vi begrepet informasjonssamfunnet. Informasjonssamfunnet assosieres med datanettverk og informasjonsutveksling. Han sier videre at informasjonsteknologien har direkte kvalifiseringskonsekvenser for barn, og indirekte konsekvenser ved forandring av sosiale hierarkier og strukturer. Internett gir muligheter for å hente informasjon og for kommunikasjon. For unge påvirker nettmulighetene kommunikasjonsmønstre på mange ulike måter, og skaper hele tiden nye kommunikasjonsformer og i mange sammenhenger delvis nye språk. Andre studier påpeker at ungdom i dag har en mer utpreget soveromskultur enn tidligere. Mye av fritiden foregår på sitt eget rom, til forskjell fra tidligere generasjoner som brukte mer av sin fritid utendørs. Denne utviklingen får konsekvenser for medietilfanget i dagens soverom. (Livingstone, 2002, ref. i Torgersen, 2007)

2.2 Hørselshemming

Man regner med at så mange som 600000 personer i Norge har hørselsrelaterte plager (<http://www.hlf.no/>). Av disse er ca. 4000 døve og har tegnspråk som sitt primærspråk (Grønlie, 2005).

Hørselshemmede som gruppe har det felles at de ikke uten videre kan ta del i kommunikasjon, lære ord og begreper og innhente informasjon som formidles auditivt (Grønlie, 2005). Den hørselshemmede kan oppleve hindringer i sin kommunikasjon med andre.

Først litt generelt om hørselshemming, før oppgaven spesifikt tar for seg tunghørte med lett til moderat hørselstap.

2.2.1 Arter og grad av hørselstap

Hørselshemming er en fellesbetegnelse som omfatter alle grader og arter av høretap. Tapet kan være medfødt eller ervervet. Innenfor gruppen hørselshemmede skiller en mellom to hovedgrupper: døve og tunghørte.

Man kan dele de døve og tunghørte inn i 3 kategorier:

Førspråklige døve er personer som har mistet hørselen før talespråket er utviklet.

Døvblitte er personer som er blitt døve etter at talespråket er utviklet.

Tunghørte er hørselshemmede personer som primært utnytter hørselen til å oppfatte andres tale og kontrollere sin egen stemme. Tunghørte vil allikevel oppleve å fungere som døve i støyfylte omgivelser (Befring og Tangen, 2004). Det er også viktig å understreke at gruppen tunghørte favner vidt, fra de med lette hørselstap som med høreapparater og god tilrettelegging opplever å fungere godt, til de som har alvorlige hørselstap og hvor enkelte definerer seg selv som døv og er en del av døvekulturen.

Det er beregnet at ca. 3000 barn og unge mellom 0-20 år er hørselshemmet (<http://www.hlf.no/>).

Det er viktig å understreke at to personer med lett til moderat hørselstap kan ha svært forskjellig opplevelse av sitt hørselstap og hvordan de forholder seg til sine omgivelser. En persons evne til å utnytte den hørselen man faktisk har, hans personlighet og hans/hennes erfaringer med kommunikasjon med andre mennesker er noen av de momentene som er med på å bestemme i hvilken grad den tunghørte opplever det å høre dårlig som en stor belastning eller ei. Dette vil også være tilfelle der hvor den tunghørte bruker forsterkning i form av høreapparater, da disse kun er ment å forsterke lyd ved bestemte frekvenser med særlig tanke på talespråkets lyder. Ved bruk av høreapparater kan den tunghørte oppleve ubehagelig høy og forvrengt lyd i støyfylte miljøer.

2.2.2 Konsekvenser ved hørselhemming

En hørselshemming innebærer visse konsekvenser som preger de tunghørtes hverdag og liv. Befring og Tangen (2004) har delt konsekvensene inn i 3 områder:

Språklige og kommunikative konsekvenser for tunghørte kan være større eller mindre grad av taleoppfattelsesproblemer. Deres språkutvikling kan derfor være forsinket og ofte finner man uttalefeil.

Praktiske konsekvenser kan være alle de situasjonene hvor det er lyder som skal varsle om fare eller forandring hvor den tunghørte må reagere effektivt og korrekt.

Sosiale og emosjonelle konsekvenser kan være at den tunghørte har vanskelig med å oppfatte andres samtale og dermed føler seg utenfor. Dette kan føre til ensomhet og ufrivillig isolasjon.

Nedenfor vil oppgaven ha fokus på de språklige og sosiale konsekvensene tunghørt ungdom kan møte. De praktiske konsekvensene faller utenfor oppgavens fokus, og vil derfor ikke bli utdypet.

2.2.3 Språklige og kommunikative konsekvenser

Et språk er ifølge Carroll (1955) referert i Tetzchner m.fl.(1993) et strukturert system av tilfeldige talelyder og sekvenser av lyder som blir brukt til, eller kan brukes i, mellompersonlig kommunikasjon av en gruppe mennesker, og som på en uttømmende måte kategoriserer gjenstander, hendelser og prosesser i menneskelige omgivelser. I tillegg tilføyer Tetzchner (1999) at for å være akseptabel må definisjonen også gjelde bevegelser til lyder, slik at den også omfatter tegnspråk.

Kommunikasjon og samhandling er samspill mellom mennesker. Måten man kommuniserer på uttrykker ens væremåte, ens tanker, meninger og holdninger, og ens evne til å motta budskap fra andre mennesker. Kommunikasjon er en utveksling av budskap, der man veksler mellom å være sender og mottaker i en ofte komplisert prosess. De involverte påvirker hvorvidt kommunikasjonen blir fruktbar, klar og tydelig, eller om det i stedet oppstår misforståelser (Bergh og Frostad Fasting, 2001).

Fra 10-12 års alder og oppover overtar samtalen etter hvert samværet barn i mellom på bekostning av leken. Da er det en sosial realitet at de som skal være sammen, må kunne kommunisere relativt ubesværet (Grønlie, 2005). De må kunne konsentrere seg om innholdet i en samtale, de må ikke gå lei og de må ikke sjeneres av annerledeshet. Det hjelper ikke at de er til stede i rommet, hvis de ikke kan dele tanker og ideer, ikke ta del i det andre er opptatt av, ikke kan utveksle reaksjoner og refleksjoner (Grønlie 2005). For å være en del av kommunikasjonen velger noen tunghørte å snakke mye, slik at de slipper å lytte. Betingelser for god samhandling er at de hørende kommuniserer på den hørselshemmetes premisser (Grønlie, 2005).

Tunghørte ungdommer flest opplever ikke å bli tatt hensyn til under kommunikasjon med hørende. De må ofte forsøke å tilpasse seg situasjonen så godt som mulig. Dette er en strategi som handler om å bestemme tema for samtalen for å kunne bidra med sine meninger og tanker. Hvis dette kombineres med en åpen holdning til egen hørselshemming, kan man lykkes et godt stykke, men hvis det er en strategi for å skjule sine problemer med å oppfatte andres budskap i kommunikasjonen utsetter man

bare problemene, samt at det er fare for at de andre går lei denne samtaleformen. Tunghørt ungdom bruker også andre metoder for å være en del av fellesskapet. Noen velger å etterlikne andre ungdommers væremåte og uttrykk, slik at de viser at de er med i samtalen uten egentlig å bidra noe særlig selv (Grønlie, 2005). Både i skoletiden og på fritiden kan det være slik at tunghørte ikke får med seg nok av innholdet i den kommunikasjonen som foregår, til å kunne forstå og respondere adekvat (Befring og Tangen, 2004). At de ikke oppfatter seg selv som aktive deltagere i kommunikasjonen kan føre til isolasjon (Befring og Tangen, 2004). Da mange av aktivitetene man holder på med i ungdomstiden er knyttet til deltakelse i grupper og lagaktiviteter kan tunghørte føle seg tilsidesatt (Befring og Tangen, 2004). Hørselshemmet ungdom lever i et samfunn der talespråk er hovedspråk og der kommunikasjon og informasjon er basert på at man behersker talespråk. Det kan oppleves som isolerende å ikke kunne ta del i dette språket. Dette igjen kan være årsaken til at hørselshemmede unge opplever en følelse av ensomhet i ungdomsårene (Grue, 1998).

Som et alternativ til all denne, for tunghørte, kompliserte samhandlingen kan samtaler på internett oppfattes som enklere og mer forutsigbare. Anne Line Norheim Langfeldt (2003) har skrevet en hovedoppgave i systemarbeid med tittelen: Internett, mobiltelefon og sosial struktur – døves bruk av informasjons- og kommunikasjonsteknologi”. Hun har gjennomført en spørreundersøkelse og dybdeintervjuer. Her forsøker hun å finne hvilke konsekvenser det kan få for voksne døve, at man via internett og mobiltelefon, har nye muligheter til å kontakte andre, orientere seg om omverdenen og delta i storsamfunnet. Når det gjelder bruk av internett svarer hennes informanter blant annet at: ”det beste med web(internett)er å slippe å være så avhengig av hørende når det gjelder å få informasjon”. En annen svarer: ” Uansett om du er hørende, tunghørt eller døv, så er det ikke noe forskjell på kommunikasjonen, synes jeg” (Norheim Langfeldt, 2003, s. 137)

2.2.4 Sosiale og emosjonelle konsekvenser

Som skrevet tidligere er ungdomstiden en sårbar fase. For en tunghørt ungdom kan denne perioden by på ekstra store utfordringer. Der hvor hørende ungdommer ifølge Grue (1999) strever med 5 psykososiale prosesser; identitetsutvikling, etablering av nære vennskap, utvikling av selvstendighet, seksuell modning og pubertet, har tunghørte i tillegg en "usynlig" funksjonsnedsettelse som innebærer at de ikke har utnyttet sin syns kompetanse og sin "nærhørsel". Grønlie (2005) forteller om tunghørte tenåringer som har utviklet strategier for å ikke bli avslørt. De har etterlignet andres uttrykk og måter å gi respons på uten å avsløre at de ikke har visst hva som er samtalens tema. Mimikk, latter, fakter, småord har fungert som avvæpning og har gitt mulighet for fysisk tilstedeværelse uten for mye fokus på egen person. Dette kan føre til lav selvfølelse og identitets problemer (Grønlie, 2005). Identitet dreier seg om hva og hvem man er. Identifikasjon er opplevelsen av å være lik (identisk med) andre som du har tilknytning til og gruppefelleskap med. Vi identifiserer oss gjennom naturlig sosialisering i et miljø der vi kan finne ut hvem vi er og vil komme til å bli (Grønlie, 2005).

I tenårene inngår unge i sosiale sammenhenger hvor nettverkene er flertrådet og multiplekse. Store deler av tiden omgås man med jevnaldrende i ulike sosiale sammenhenger. Rollene endres avhengig av hvilke miljøer man deltar i. Samhandling på en sosial arena tas opp og diskuteres videre på andre arenaer. Manglende tilstedeværelse i aktiviteter på en sosial arena får dermed betydning for manglete deltakelse på andre arenaer. Dette kan resultere i en tilskuerrolle. En slik passiv rolle kan resultere i mangelen forståelse for språkkoder og felles oppfatninger i vennerelasjoner. Man kan gå glipp av positive reaksjoner på egen adferd i vennegrupper, ved å ikke delta i tolkninger av felles opplevelse og inntrykk (Grue, 1998).

I fritid, i grupper og lagaktiviteter kan tunghørte ungdom føle seg utenfor og uønsket. Dette kan føre til emosjonelle problemer med isolasjon, ensomhetsfølelse, identitetskrise, angst og depresjon (Befring og Tangen, 2004).

2.3 Mestring

Heggen og Øia (2005) knytter mestring til handling. Mestring handler da om hvordan personen er i stand til å handtere utfordringer. De mener at mestring kommer til uttrykk gjennom sosial integrasjon. Grue (2001) mener at mestring dreier seg om menneskers evne til å forhold seg til de utfordringer og påkjenninger de møter i livet.

Goffman (1963) referert i Grue (2001) mener at menneskers samhandling kan forstås som en samhandling mellom identiteter. Vi kategoriserer andre, og vi blir selv kategorisert. Dette kan skje på bakgrunn av vår væremåte, for eksempel om vi er utadvendte eller innesluttet, sporty eller nerdete (opptatt av data etc.) Denne kategoriseringen er med på å forme vårt bilde av andre og er bestemmende for hvordan vi forholder oss til hverandre, og hvilke forventninger vi har til andres væremåte (Grue, 2001). For å plassere mennesker i kategorier er man avhengig av bestemte kjennetegn. Disse er ofte visuelle eller auditive, knyttet til en persons utseende eller hvordan man kommuniserer med andre. Blir man plassert i kategorien funksjonshemmet, vil dette ofte føre til at andre kjennetegn blir satt til side, eller at man blir fanget inn i bestemte syn på hva det innebærer å være for eksempel hørselshemmet.

Tunghørte ungdommer flest, er vanlige oppegående ungdommer med et sansetap. Å være hørselshemmet er i utgangspunktet å være en person med en usynlig funksjonshemming. Denne funksjonshemmingen kan ungdommene fortsette å skjule, enten ved å velge ikke å bruke høreapparater eller annen form for hørselstekniske hjelpemidler for eksempel i klasserommet, eller ved å la håret gro og slik sett gjemme høreapparatet. Dette kan være en strategi basert på et sterkt ønske om å være lik alle andre. Men det vil jo ofte være andre sider ved den hørselshemmedes væremåte som vil være umulig å skjule på samme måte. I det lange løp vil neppe det å skjule sin funksjonshemming være en god mestringsstrategi, men det er lett å forstå mekanismen bak et slikt ønske. Et ønske om å være som alle andre. Uansett om man ønsker dette sterkt, vil man som tunghørt bli avslørt av sine misforståelser, sin stirring på kamerater for å munnavlese det de sier og kanskje sin utydelige uttale. Går man et

skritt videre har man det Grue (2001) kaller tilpasning. De tunghørte ungdommene har kamerater hvor dette med hørselshemmingen er avklart, men hvor den tunghørte ikke ønsker noe fokus på dette og oppfordrer sine venner til å behandle ham/henne som alle andre. Da kan den tunghørte være mer avslappet i forhold til at de rundt ham vet at han har en funksjonshemming, men vil allikevel slite med kommunikasjonen all den tid den foregår på de hørendes premisser. Man kan også velge å finne et miljø som er inkluderende fordi mange er såkalt annerledes og det derfor er plass til den som føler man ikke passer inn i "mainstream" kulturen. En annen strategi kan være å velge å identifisere seg med et bestemt miljø, for eksempel at man er deltaker i en bestemt sportsaktivitet eller blir med i blitzmiljøet. Da skaper man seg en identitet hvor fokuset blir flyttet fra funksjonshemmingen og over på det man holder på med. Når dette gjelder sportsaktiviteter bør man være en habil utøver for å aksepteres som del av miljøet. Når det derimot handler om å være eksempelvis punker kommer man langt med å være ekstrem, slik at man er så annerledes at andre ser på deg med undring og nysgjerrighet. Da vil det å være hørselshemmet nærmest forsvinne i det voldsomme visuelle ytre. Noen få velger å gjennomføre prosjekter som synes helt umulige med tanke på at man har en funksjonshemming som skaper hindringer. Disse kaller Grue (2001) for grensesprengerne. Cato Zahl Pedersen er en slik person. Innenfor det auditive feltet har Johan Hammarstrøm, en svensk hørselshemmet, utfordret lovverket i Sverige for å få muligheten til å bli flyver. Noe han til slutt klarte, for deretter å fly jorden rundt med et lite privat fly (<http://img.custompublish.com/getfile.php/558312.840.qqpevtfxpv/Nummer1+2006.pdf?return=www.audiograf.no>).

Hvilke strategi man velger for å møte livets utfordringer kommer an på ens personlighet og evner, men også på hvilke nivå man samhandler på. Eksempelvis vil en hørselshemmet i en situasjon fremstille seg som ikke funksjonshemmet fordi det fungerer greit der og da, mens man i en annen situasjon vil være åpen og ærlig fordi det kreves nærhet og aksept for å kunne opprette eller opprettholde samværet (Grue, 2001). Funksjonshemmede velger forskjellige identiteter og strategier i sine møter med andre (Grue, 2001).

Man kan grovt inndelt si at, enten så lar man andre definere seg selv og sin identitet, altså tilpasser seg sitt miljø, eller så velger man selv å vise hvem man er og aktiv definerer sin identitet, ”ved å gjøre seg selv kjent” (Grue, 2001 s.160).

Et sentralt kjennetegn ved ungdomstiden er at ungdom orienterer seg mot jevnaldrende. Sosial deltakelse og samhørighet med jevnaldrende er av avgjørende betydning for ungdommenes identitetsutvikling og dannelsen av eget selv bilde (Evenshaug og Hallen, 2000).

2.4 Internett

2.4.1 Definisjon

Internett, som allment kommunikasjonsmedium har kun eksistert i knappe 15 år. Utviklingen er og har vært eksplosiv. Hva er så internett? Hannemyr definerer Internett som (blant annet) en global teknisk infrastruktur som kan transportere elektroniske tjenester. Verdensveven (World Wide Web) er en slik tjeneste, andre populære tjenester som transporteres av Internett er elektronisk post (e-post/email), øyeblikksmeldinger (instant messaging), distribuerte diskusjonsfora (Usenet), fildeling (Gnutella), og pratekanaler (IRC-Internet Relay Chat)(Hannemyr, 2005).

2.4.2 Ungdoms bruk av internett

Studier viser at barn og unge er den delen av befolkningen som benytter flest digitale medier, medregnet internett. I aldersgruppen 9 til 16 år 95 prosent brukt eller prøvd Internett (Bae Brandtzæg og Stav, 2004). Norske barn er blant de mest digitale i verden, 75 prosent av alle mellom 9 og 15 år har brukt internett en gjennomsnittsdag (Vaage, 2007, ref. i Staksrud, 2009). Gjennom bruk av Internett, utformes og formidles identitet, kompetanse og kultur. De fleste barn tar det som en selvfølge at de alltid kan være tilknyttet internett. Allikevel er dagens barn og unge ingen homogen gruppe. Ytterpunktene er de som er online døgnet rundt, og de som bevisst

har valgt bort internett (Tømte og Sjøby, 2009). Bruken av internett tilpasses med andre ord eksisterende mønstre blant unge. Torgersen (2004) forteller at ungdom med mange venner og utagerende og festglade ungdom chatter for å opprettholde kontakten med vennene sine og for å etablere nye relasjoner. Ungdom som søker spenning bruker Internett for å få kontakt med nye mennesker (Torgersen, 2004)

Forskning viser at det er kjønnsforskjeller i ungdoms bruk av Internett. Guttene benytter datamaskiner og internett mer enn jentene, de har bredere erfaring med datamaskiner, bruker mer tid online og viser stor interesse og positive holdninger til digital teknologi enn jentene. Jentene er allikevel i flertall når det gjelder digital kommunikasjon, blant annet ved bruk av e-post, nettsamfunn som Facebook og blogg (Tømte og Sjøby, 2009). En nasjonal studie av gutters og jenters digitale kompetanse konstaterer at guttene er mer teknisk flinke og mer interessert enn jentene, og at bruk av dataspill bidrar til dette. Jentene spiller mindre, men bruker datamaskinen mer til skolearbeid enn gutter (Sjørebø, 2008, ref. i Tømte og Sjøby, 2009).

En annen studie utført av Torgersen (2006) konkluderer med at det er små forskjeller mellom gutter og jenters pc-bruk. Blant annet fant hun ingen forskjeller i bruk av pc til leksejobbing. Det ser allikevel ut til at guttene benytter dataen mer til spill og programmering enn jentene.

2.4.3 Sosiale nettverk

I løpet av noen år har unge og barn begynt å kommunisere og etablere relasjoner på en ny arena.. Tilstedeværelsen av nye medier er dermed en selvfølge for barna selv (Endestad, Bae Brandtzæg, Heim, Torgersen og Hertzberg Kaare, 2004). De snakker med venner på telefon, ansikt-til-ansikt, via SMS, via e-post og på chattekanaler. De veksler relativt fritt mellom ulike kommunikasjonskanaler, og bruker både online og offline kommunikasjon for å vedlikeholde sine sosiale nettverk. Dette innebærer at mesteparten av interaksjonen via medieteknologier er lokal d.v.s. med venner, familie og lignende snarere enn global eller over distanse (Endestad, et.al.2004).

Studier viser at medieteknologier støtter eksisterende sosial kontakt heller enn å føre til isolasjon og depresjon (Endestad, et. al., 2004). Internett gir mulighet til å være en sosial møteplass for unge med felles interesser (Katz og Aspden, 1997, ref. i Bae Brandtzæg og Stav, 2004). Kestenbaum mfl. (2002) referert i Bae Brandtzæg og Stav (2004) viser at interaksjonsmedier heller øker enn reduserer kommunikasjonen mellom mennesker. Funn indikerer at det er vanlig å forme vennsksrelasjoner via Internett på tvers av landegrenser og kulturer (Bae Brandtzæg og Stav, 2004).

I boken "Growing up Digital", beskriver Tapscott (1998) hvordan unge støtter, og søker støtte hos hverandre på nettet.

Interaction helps kids grow, requiring them to develop values, to exercise judgment, to analyze, to evaluate, to criticize or to come to the aid of another. Interaction encourages self-reliance, although they often call on their cyber friends for emotional support. Girls in particular seem to seek and benefit from the peer support in cyberspace (Tapscott, 1998 s.56).

Lignende observasjoner viser at unge opplever cyberrelasjoner som meningsfulle og berikende og ofte likeverdige med ansikt til ansikt relasjoner (McKenna og Poole, 1998, ref. i Bae Brandtzæg og Stav, 2004).

Andre studier viser en tendens til mangelfull emosjonell støtte i cyberspace (Kraut m.fl., 1998, Wellman m.fl., 1996, Parks og Roberts, 1998, Roland, 2002, ref. i Bae Brandtzæg og Stav, 2004). Livingstone (2001) referert i Bae Brandtzæg og Stav (2004) karakteriserer cyberrelasjoner som overfladiske, usikre og preget av tøff dialog, og assosierer barns bruk av IKT med en soveromskultur i ensomhet og sosial isolasjon. Vennskap som er skapt på nettet, og som opprettholdes kun via datamaskinen kan være lettere å bryte, grunnet sjeldnere kontakt enn ved ansikt til ansikt relasjoner (Kraut m.fl., 1998, Wellman m.fl., 1996, Parks og Roberts, 1998 ref. i Bae Brandtzæg og Stav, 2004). Såkalt "nettbølling" hvor de unge i sin kommunikasjon med andre kan være fornærmende, forekommer også (Bjørnstad og Ellingsen, 2002, ref. i Bae Brandtzæg og Stav, 2004).

Kraut m.fl. (1998) referert i Bae Brandtzæg og Stav, 2004 forklarer disse negative sidene ved nettvennskap med at de unge velger bort meningsfulle relasjoner med såkalte sterke bånd, som nære venner og familie, med overfladiske relasjoner med svake bånd, mennesker de ikke kjenner fra før. I en annen studie fant man at internettbruk hjemme stjeler tid fra sosiale aktiviteter som vanligvis foretas med venner og familie (Nie og Hillygus, 2002, ref. i Bae Brandtzæg og Stav, 2004).

Kaare et al. (2007) referert i Bae Brandtzæg (2009) har funnet at kommunikasjon hvor man er anonym har en hardere og tøffere form med lavere terskel for sjikane.

Nedenfor vil nettkommunikasjonens innhold bli fokusert på.

2.4.4 Nettkommunikasjon

Kommunikasjon via Internett har eksplodert i Norge de seneste årene. Vår oppfatning av hva som er privat er i endring. Vi forekommer oftere og mer åpent i offentlige sosiale arena på Internett, som for eksempel Nettby og Facebook. Brukernes selvpresentasjon i disse nettsamfunn forteller hvem de er, og hvilke interesser de har. I disse nettsamfunnene er det vanlig å presentere seg selv med eget navn, bilde, adresse og generell kontakt informasjon. Man formidler status for hva man gjør eller føler, og man publiserer politiske, kulturelle og religiøse preferanser (Bae Brandtzæg, 2009). Andre tjenester som Twitter er med på å støtte økt synlighet, tilgjengelighet, posisjonering og statusoppdateringer (Bae Brandtzæg, 2009).

Den nettsynligheten vi nå opplever, er veldig forskjellig fra den vi opplevde for noen år siden. Den gang var det vanlig å være anonym, mens man i dag kombinerer det offentlige og det private på helt nye måter (Bae Brandtzæg, 2009).

Tidligere funn viser at det er lettere å diskutere personlige problemer med tekst i cyberspace enn ansikt til ansikt relasjoner. Det ikke å være ansikt til ansikt vil gjøre det lettere for enkelte å samtale på nettet, enten man er sjenerte i sosiale sammenhenger eller man synes det er lettere å kommunisere skriftlig (Bae Brandtzæg og Stav, 2004). Turkle (1995) referert i Bae Brandtzæg og Stav (2004) mener at større

grad av anonymitet gjennom tekst muliggjør at en rekke temaer utforskes, også tabulagte områder. Mangelen på sosial kontroll på Internett gjør det lettere å snakke om følelser. En kan avslutte dialogen når en selv ønsker og samtidig ha mulighet for å være anonym (Bae Brandtzæg og Stav, 2004).

Tapscott (1998) forteller i sin bok "Growing up digital" at under kommunikasjon i cyberspace er det meste ved de unges identitet ukjent. Dette gir ungene mange muligheter til å skape seg en virtuell identitet. Unge inntar ulike roller de selv ikke kjenner. På nettet kan alle være hvem de vil og dermed forme sin egen person. Ungene formidler ting de aldri ville kommunisere i virkeligheten. Internet blir da en utprøvingsarena for barn og unge (Bae Brandtzæg og Stav, 2004).

Et prosjekt som denne masteroppgaven er, krever en vitenskapelig forankring hvor man har valgt å se på sitt datamateriale på en bestemt måte. I denne oppgaven har valget falt på den fenomenologiske retning.

3. Metode

3.1 Fenomenologisk perspektiv i forskning

Et fenomenologisk utgangspunkt for forskning, innebærer et vitenskapelig perspektiv hvor forskeren ser menneskets subjektive erfaringer som gyldig kunnskap (Malterud 1996).

3.1.1 Fenomenologi som filosofisk retning

Grunnleggeren av den moderne fenomenologi, Edmund Husserl (1859-1938), mente at all mening har sin opprinnelse i "livsverden", og at vitenskapens oppgave er og utforske denne "livsverden" og bringe den til teoretisk uttrykk (Bengtsson, 1993). Denne livsverden innebærer å ha en type forståelseshorisont, hvor det vi opplever er den umiddelbare, ureflekterte, teorifrie innstillings forståelse av dagliglivets ting, mennesker, handlinger og gjøremål. Livsverden skiller seg dermed fra teorienes og vitenskapenes verdener (Wormnæs, kompendium 2007).

Husserl(1859-1938) mente at vi som forskere skal gå til "sakene selv". Det er vår oppgave å følge de fenomenene som vi undersøker, og la de involverte selv få komme til uttrykk, fremfor våre fordommer, kategorier, ferdige teorier eller oppfatninger (Bengtsson, 1993). I denne oppgaven tolkes dette dit hen at man skal så langt det lar seg gjøre, fremstå objektiv og uten forutinntatthet. Man skal la informantene formulere sine tanker uten nevneverdig avbrytelse og man skal fremstille deres svar på en slik måte at innholdet ikke forringes underveis. Fokuset er på deres meninger og tanker og ikke mine kategorier og teorier.

3.1.2 Fenomenologisk perspektiv i empirisk forskning

Da denne oppgaves tema er ganske upløyd mark med tanke på tidligere forskning, stilles man ganske fritt i sin tankegang som forsker. Det finnes ikke, meg bekjent, noen store studier som sier noe om tunghørte ungdommers bruk av internett som kommunikasjonsmiddel. Man bør fremstå ydmyk og åpen i forhold til informantene og det datamateriale som man har samlet inn, og bringe frem den tause kunnskapen og gi den et uttrykk (Engelsrud, 1990).

Forskeren bør ta informantenes beskrivelser på alvor som kunnskap det er verdt å bringe videre. Dette innebærer en høy grad av følsomhet i behandlingen av datamateriale slik at meningen i det utalte blir forstått og bearbeidet på en akseptabel måte. Det man fortelles som forsker vil alltid filtreres gjennom ens forståelse, som igjen er skapt av egen historisk, kulturell og sosiale bakgrunn. Hvis man har valgt et fenomenologisk perspektiv innebærer det at man gjennom hele forskningsprosessen stiller seg kritisk til sin egen forståelse av sitt datamateriale.

Et overordnet mål for kvalitativ forskning er å utvikle forståelsen av fenomener knyttet til personer og situasjoner i deres sosiale virkelighet (Dalen, 2004). Metoden man velger for å hente inn data må være den som egner seg best til å besvare de problemstillinger og forskningsspørsmål man har formulert.

I dette kapittelet vil jeg først redegjøre for mitt valg av forskningsmetode. Derneft beskrives hvordan valg av informanter ble gjennomført, og intervjuguide ble utformet.

Videre forklarer jeg hvordan datainnsamlingen foregikk, drøfter forskjellige sider ved validitet og reliabilitet og hvilke etiske hensyn som ble tatt i forhold til mitt prosjekt.

3.2 Bakgrunn for valg av metode

Valget av metode har vært en bevissthetsprosess hvor jeg til slutt satt igjen med to spørsmål som avgjørende; hva ønsker jeg bedre forståelse om? Og hvordan kan jeg oppnå bedre forståelse?

Min problemstilling setter fokus på hørselshemmede ungdommers opplevelser. Jeg ønsker å forstå mer av deres situasjon og deres hverdagsliv. Dette innebærer å ta et fenomenologisk perspektiv. Jeg vil benytte en metode som er egnet for å oppdage, kartlegge, beskrive og analysere, samt dokumentere og forklare mine funn. Jeg har valgt en kvalitativ tilnærming for å utvikle forståelse av fenomener knyttet til personer og situasjoner i deres sosiale virkelighet. Det er informantenes meninger, selvforståelse, intensjoner og holdninger man har i fokus (Befring, 2007).

Kvalitative metoder er forskningsstrategier som egner seg for beskrivelse og analyse av karaktertrekk og egenskaper (kvaliteter) ved de fenomener som skal studeres (Malterud, 1996).

3.3 Det kvalitative intervjuet som metode

Intervju betyr en ”utveksling av synspunkter” mellom to personer som snakker sammen om et felles tema (Kvale, 1997). En samtale mellom mennesker innebærer både informasjonsutveksling og sosial samhandling. Forskeren som utfører et intervju for å innhente kvalitative data, må være bevisst konteksten samtalen foregår i.

Intervjuer med individuelle informanter kalles også dybdeintervjuer eller semistrukturerte intervjuer (Dalen, 2004).

Målet med et intervju er å skaffe fylldig og beskrivende informasjon om hvordan andre mennesker opplever ulike sider ved sin livssituasjon. Dalen (2004) mener at det kvalitative intervjuet er spesielt godt egnet for å få innsikt i informantenes egne erfaringer, tanker og følelser. Ved å velge kvalitativt intervju som metode for å innhente data, ønsker jeg å se på prosjektets tema fra informantens perspektiv. Det er

de tunghørte ungdommenes egne erfaringer som skal komme frem under drøfting av datamaterialet. Målet med å bruke en kvalitativ metode er forståelse snarere enn forklaring (Malterud, 1996).

3.4 Planlegging av intervjuene

Universitetet i Oslo, Institutt for spesialpedagogikk, stiller krav om godkjenning av en prosjektplan i forkant av masteroppgaven. Denne prosjektplanen utgjorde en viktig del av bevissthetsprosessen omkring mitt temavalg. Jeg fikk tilbakemeldinger på mine tanker, som igjen ga en tydeligere retning på hvor jeg ville med mitt temavalg og foreløpig problemstilling. Prosjektplanen har fungert som en mal for masteroppgavens oppbygning, men jeg har også foretatt nødvendige endringer underveis.

3.4.1 Godkjenning av prosjektet

For å kunne gå i gang med mine intervjuer stilles det krav om godkjenning fra Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste (NSD) (vedlegg nr.4). Årsaken er at intervjuobjektene skal sikres, ved at mitt prosjekt foregår etter bestemte kriterier for godt forskningsetisk arbeid. I min masteroppgave vil målet være å frembringe opplysninger om tunghørte elevers opplevelser knyttet til bruk av internett som kommunikasjonsmiddel. Dette er et tema som kan by på uforutsette situasjoner, hvor det kan komme frem informasjon som kan være personlige og/eller krenkende. Jeg har informert NSD om at hvis det forekommer slike opplysninger, vil de ikke bli tatt med i masteroppgaven. Denne masteroppgaves tema er i stikkordsform knyttet til begrep som bevissthet, mestring og kommunikasjon. Jeg er således ikke interessert i hva de tunghørte ungdommene konkret skriver til hverandre på eksempelvis internett tjenesten chat, men hvordan det oppleves å kunne gjøre det.

Jeg har forpliktet meg til at min kontaktperson trekker utvalget av informanter og at vedkommende også oppretter førstegangskontakt med utvalget på vegne av meg.

Personvernombudet forutsetter av taushetsplikten ikke er til hinder for en slik fremgangsmåte.

Videre skal ledelsen ved skolen/skolene klarere undersøkelsen.

Informasjonsskriv skal sendes utvalget i forkant av undersøkelsen, og det skal legges ved en samtykkeerklæring som skal signeres av både de unge og deres foresatte hvis de ønsker å delta i undersøkelsen.

Det skal innhentes sensitive opplysninger om helse, jf. Personopplysningslovens § 2 punkt 8 c.

Det er en forutsetning for at undersøkelse settes i gang at kontaktperson ikke uttaler seg om tredjeperson (konkret unge), og at taushetsplikten ikke er til hinder for den behandling som finner sted.

Etter endt prosjekt er jeg forpliktet til å anonymisere datamateriale, slik at verken direkte eller indirekte personidentifiserbare opplysninger fremgår. Navnliste, lydopptak og samtykkeerklæringer slettes.

3.5 Utvalg

Antallet informanter i en undersøkelse foretatt med kvalitative intervju, kan variere. For at man skal kunne sammenligne informantenes resultater og se noen tendenser, må datamateriale være av en vis mengde. Kvale (1997) mener at intervjustudier ofte har et antall på ca. 15 +/- 10. Det fenomen jeg ønsker å få større forståelse for, tunghørte ungdommers bruk av internett og deres følelse av mestring knyttet til denne form for kommunikasjon, forutsetter et visst antall informanter for å få frem nyanser i datamateriale.

Jeg hadde i samarbeid med veileder, bestemt at 5-10 informanter var et passende antall. Dette var både tatt i betraktning masteroppgavens omfang og tidsrom, samt at det ville gi et omfattende datamateriale å analysere.

Utvalgskriteriene har vært få, men viktige:

- Tunghørte elever i ungdoms- og/eller videregående skole
- Elever fra både vanlig kommunale/fylkeskommunale skoler og skole tilrettelagt for hørselshemmede
- Alder 12-18 år
- Bruker, eller burde bruke, høreapparater eller annen lydforsterkning og er norskspråklig
- Ingen andre påviselige funksjonshemninger eller sykdommer

Da det forelå godkjenning fra NSD og klarering fra rektorene ved de skolene hvor aktuelle tunghørte elever hadde sin hverdag, kunne jeg sende ut informasjonsskriv (vedlegg nr.1) og samtykkeerklæring (vedlegg nr.2) til de av elevene som hadde snakket med min kontaktperson og som stilte seg positiv til å få vite mer om prosjektet.

Alle informantene oppfyller mine krav til utvalget, som lå til grunn for søknad om igangsettelse godkjent av NSD. Kjønnsmessig fordeling er 2 jenter og 4 gutter. Det er en stor grad av geografisk spredning, men dog innenfor ett fylke. Alle kom fra større eller mindre tettsteder i fylke, ingen fra typisk bymiljø. Ungdommene var i alderen 13-17 år. Noen bodde på hybel i forbindelse med videregående skolegang, andre hjemme hos foreldre.

3.6 Intervjuguide

Utformingen av intervjuguiden(vedlegg nr.3) ble gjort etter at problemstillingene ble spisset mot det jeg ønsket å belyse. Guiden ble todelt med hovedfokus på tunghørte ungdommers bruk av internett som kommunikasjonsmiddel, og deres følelse av mestring knyttet til opplevelser som kommuniserende med andre på nettet. Først

formulerte jeg spørsmålene med faguttrykk og begreper som ville være vanskelig å forstå for ungdommene. Etter samtaler med veileder og etter prøveintervjuet forsto jeg at noen av spørsmålene måtte omformuleres for å bli forståelig for mine informanter. Jeg hadde et ønske om å frigjøre meg fra guiden under intervjuene. Dette klarte jeg delvis, men opplevde ved flere anledninger at det fungerte bra å ha spørsmålene lett tilgjengelig. Det ble bare en kjærkommen pustepause for intervjuer og informant. Alt i alt fungerte spørsmålsstillingene godt, tatt i betraktning mulige misforståelser på bakgrunn av informantenes hørselstap og min uerfarenhet i situasjonen.

3.7 Prøveintervju og redigering av intervjuguide

Det var med stor spenning jeg møte min første informant på hans skole. Dette første intervjuet skulle være en øvelse for meg som intervjuer og om mine spørsmål var relevante og forståelige for informantene. Min kontaktperson hadde valgt ut en elev som skulle vise seg både utadvendt og moden for alderen. Hans svar vurderte jeg å være så utfyllende og informative at jeg ganske raskt ønsket å ha dette intervjuet med som del av selve oppgaven. Selve intervjusituasjonen synes litt ubehagelig i det jeg satte i gang diktafonen og stilte det første spørsmålet, deretter forløp intervjuet nærmest som en samtale og på slutten tror jeg vi begge hadde glemt at samtalen ble tatt opp på bånd. Jeg valgt å fokusere helt og holden på intervjuobjekt og unnlot å skrive underveis. Informanten hadde pc-en fremfor seg for å vise meg konkret hvordan han mestret maskinen praktisk. Det var også ment for å skape en mer uformell situasjon. Det skulle vise seg at andre intervjuobjekter opplevde dette som litt vanskelig, ved at de valgte og ikke benytte maskinen, selv etter oppfordring fra meg.

Gjennom prøveintervjuet fikk jeg prøve ut mine spørsmålsstillinger, antall i forhold til tidsbruk og om samtale gled godt. De aller fleste spørsmålsstillingene virket

lettfattelig under prøveintervjuet, da svarene var relevante og at informant ikke nølte. Kun et par spørsmål ble møtt med undring eller kommentar om at vedkommende lurte på hva jeg ønsket besvart. Dette kan skyldes at jeg ikke stilte spørsmålet ordrett fra guiden, men formulerte for mye informasjon, slik at essensen forsvant i alle ordene. Eventuelt at informant hadde problemer med å oppfatte spørsmålene. I tillegg tok jeg meg i å avbryte informant ved et par anledninger, rett og slett av engasjement. Dette irriterte meg i ettertid, fordi man raskt kan gå glipp av relevant informasjon nettopp i disse situasjonene. Når det gjaldt antall spørsmål og tidsbruk så varte prøveintervjuet ca. 45 minutter. Informant og undertegnede synes det var passelig. Hvis vi går litt inn i formuleringene i intervjuguiden og om disse la grunnlag for å besvare min problemstilling, så er dette selvsagt helt avhengig av om informanten velger å dele sine synspunkter. Under prøveintervjuet fungerte dette meget godt, under andre intervjuer erfarte jeg at andre holdt litt igjen. Dette tror jeg delvis skyldes at informantene var utadvent og åpen eller litt mer skeptisk og avventende som typer. Noen omformuleringer ble gjort i etterkant av prøveintervjuet, ellers ble intervjuguiden uforandret.

3.8 Gjennomføring av intervjuene

Intervjuene foregikk på elevenes skoler. Noen bodde på hybel og gikk på skole tilrettelagt for hørselshemmede, andre gikk på sine hjemskoler. Selve intervjuperioden ble planlagt å være i mars og april. Jeg kom sent i gang og fikk svi for det, da elevene begynte med tentamener og eksamener når jeg endelig hadde kommet dit at det var på tide å kontakte den enkelte. I tillegg har jeg muligens vært i overkant opptatt av å holde meg til avtalen med NSD, sett i forhold til at avtalen gikk ut på at all førstegangskontakt skulle skje via kontaktperson.

Jeg ønsket å gjennomføre et intervju om dagen, da selve intervjusituasjon og etterarbeidet er mentalt krevende. Intervjuene varte fra ca. 30 minutter til 45 minutter,

ble gjennomført i egnede rom med tilgang til pc med internett-tilkopling. Vi fikk stort sett sitte i fred under de fleste intervjuene.

Jeg startet alle intervjuene med å presentere meg, og med en forklarende og inkluderende samtale om tema for intervjuet, hvor jeg ønsket å få ungdommene til å akseptere at jeg var der for å forstå mer om deres liv som hørselshemmede ungdommer. Den enkelte ungdom møtte meg på sin måte. Noen mer frempå og positivt innstilt, andre mer tilbakeholden og passive. I det første tilfelle kom vi lett inn i tematikken og samtalen foregikk dynamisk. I det andre tilfelle, i møte med en mer avventende holdning, ble jeg litt stresset og lot ikke den enkelte elev få den nødvendige tenkepause. På enkelte spørsmål opplevde jeg både å være spørsmålsstiller og delvis besvarer. Eleven trengte bare å svare bekreftende eller benektende. Allikevel var alle møter med hver og en av elevene unike. Alle ga litt eller mye av seg selv, og alle hadde sine små ”gullkorn” som jeg oppfattet som nøkkelopplysninger i forhold til oppgavens problemstillinger.

3.9 Transkribering

Den kvalitative forskningsprosessen omformer virkeligheten til tekst fra material som stammer fra observasjon og/eller samtaler (Malterud, 1996). Teksten er imidlertid bare en tekst, og ikke virkeligheten selv (Kvale, 1997). Jeg ønsker selv å forta all transkribering fra lydopptak til skrevet tekst, da dette er den beste måte å få et nært forhold til datamateriale. Dette kan styrke analyseprosessen. Finner man uklarheter i sine tekster må man lytte til opptakene på nytt. Man skal til enhver tid ha som mål å ha høy grad av gyldighet og pålitelighet i behandlingen av sitt materiale.

Transkribering innebærer å ”forvandle” rådata fra intervjuene, gjennom bearbeidelse og organisering, slik at de blir tilgjengelige for analyse. Underveis i prosessen må man som forsker være bevisst det faktum at transkribert tekst ikke er å regne for virkeligheten, samt at mening vil gå tapt underveis fra rådata til skrevet tekst. Under bearbeiding av lydbåndopptak, som vil være aktuelt for meg, vil det alltid forkomme

tolkningssituasjoner hvor muligheten for feiltolkning vil foreligge. Man må alltid etterstrebe og vise informantene mest mulig lojal ivaretagelse av det opprinnelige materiale. Som forsker må man forsøke etter beste evne å få frem informantenes hensikt med deres meddelelser (Malterud, 1996). Det vil være behov for å redigere teksten under utskrift. Man skal ta hensyn til at det som sies muntlig kan bli sett på som latterliggjørende hvis man formulerer det ordrett under skriftliggjøring. Derfor kan det enkelte ganger være nødvendig å omformulere slik at budskapet informanten gir uttrykk for kommer frem, og at muntlige unøyaktigheter lukes bort.

3.10 Observasjon som bimetode

Observasjon er en datainnsamlingsmetode som har nytteverdi både i kvantitativ og kvalitativ forskning. Forskeren bruker seg selv som registrerings-, vurderings-, og måleinstrument. Dette stiller krav om å ha evne til å se, høre, føle og tolke opplevelse og inntrykk. Da forskeren er selv hovedinstrument er det viktig å være bevisst subjektive feilfaktorer (Befring, 2007). Det finnes flere måter å observere på. Malterud (1996) opererer med tre typer: deltakende observasjon, observasjon uten deltakelse og observasjon utenfra.

Ved å gjennomføre deltakende observasjoner som datainnsamlingsmetode har jeg som forsker en aktiv rolle i samhandlingen og må være bevisst sin påvirkning på informantene ved sin tilstedeværelse. Jeg er således nødt til å utvise kritisk refleksjon omkring min rolle.

Under mine intervjuer med informantene hadde de tilgang til pc tilkoblet internett, slik at de tunghørte ungdommene kunne vise meg gjennom handling hvordan de brukte internett. Dette ga meg tilleggsinformasjon ut over selve intervjuet og det lydopptaket som senere skal være hovedkilde i datamateriale. Den tilleggsinformasjon som jeg vil kunne notere straks etter intervjuet, disse iakttakelsene og refleksjonene, velger jeg å kalle feltnotater. De vil bli brukt som ”krydder” i presentasjons- og analysedelen av denne oppgave. Et eks. vil være om en informant viser tydelig tegn til

glede ved å mestre å kommunisere på internett, vil det være på sin plass å fremheve denne følelse og beskrive hva som skjedde, selv om dette ikke var mulig å tolke på bakgrunn av lydopptaket under transkriberingen.

3.11 Analyse

Kvalitative forskningsmetoder er virkemidler for utvikling av kunnskap om kvaliteter, egenskaper og karaktertrekk ved ulike fenomener (Malterud, 1996). Mitt forskningsprosjekt vil forsøke å beskrive et utvalg tunghørte ungdommers individuelle kunnskaper, ferdigheter og følelser knyttet til bruk av internett.

Analysen skal bygge bro mellom rådata og resultater ved at det organiserte datamaterialet blir fortolket og sammenfattet. Med utgangspunkt i problemstillingen stiller man spørsmål til materialet, og svarene er de mønstrene og kjennetegnene som man gjennom systematisk, kritisk refleksjon kan identifisere. Man skal avklare betydningen av for forståelsen og den teoretiske referanseramme i forhold til sine funn, og drøfte resultatene opp mot eksisterende teorier (Malterud, 1996).

Malterud (1996) nevner et spennende moment ved den kvalitative forskningsprosessen, ved å påpeke at forskeren ikke trenger å være redd for å lære av den økede forståelse man får for sitt prosjekt tema. Den kan lede til en revidering av ens problemstilling. I tillegg vil det være mulig å utvide sitt utvalg, for å få mer kunnskap om et spesifikt forskningsspørsmål, men det vil ikke være tilfelle i mitt prosjekt, da tidsfrist for innlevering og oppgavens omfang vanskeliggjør en slik flerfaset prosess.

Når det gjelder valg av analysemetode har jeg valgt det Kvale (1997) har valgt å kalle ”meningsfortetting”, hvor man reduserer intervjuintervjuene til kortere og mer presise formuleringer.

Med valg av meningsfortetting som tilnærmingssmåte var det nærliggende å bruke Amadeo Giorgis fenomenologisk analysemodell. Denne er best egnet til å bearbeide og

tolke mitt datagrunnlag. Malterud forklarer Giorgis tilnærmingsmåte i sin bok ”Kvalitative metoder i medisinsk forskning” hvor hun har fremstilt de fire trinnene i sitt forslag til analyseprosedyre (Malterud, 1996).

Analysen er delt i 4 trinn:

Første trinn: å få et helhetsinntrykk

Andre trinn: å identifisere meningsdannende enheter

Tredje trinn: å abstrahere innholdet i de enkelte meningsdannende enhetene

Fjerde trinn: å sammenfatte betydningen av de meningsdannende enhetene

3.11.1 Å få et helhetsinntrykk

På dette trinnet i analysen skal forskeren bli kjent med sitt materiale. Han skal lese gjennom mitt transkriberte datagrunnlag for å få et helhetsbilde, for å se etter temaer som representerer informantenes bruk og mestringsopplevelse under kommunikasjon på internett. Helheten er viktigere enn detaljene i denne fasen. Den fenomenologiske grunntanke sier at man skal forsøke å legge til side sin forforståelse og sin teoretiske referanseramme, og være åpen for de inntrykk som materialet kan formidle (Malterud, 1996). Etter at jeg hadde lest i gjennom mine seks intervjuer flere ganger, satt jeg igjen med et førsteinntrykk av hver enkelt informants beskrivelse av hvordan de kommuniserer og deres tanker om å kommunisere med andre på nettet. Ved å sammenligne intervjuene begynte noen temaer å utkrystallisere seg. Under gjennomlesing har jeg festet meg ved temaer som: ”man må ikke legg ut personlige opplysninger”, ”men man prater jo faktisk med andre mennesker på nettet, så det blir jo sosialt”, ”jeg bruker ikke koder, men vet hva de betyr hvis andre bruker det”, ”uansett om man er hørselshemmet, kan man sette seg på nettet å prate med venner og andre”.

3.11.2 Å identifisere meningsdannende enheter

Neste fase innebærer at forskeren må legge til side den delen av datamateriale som ikke er relevant for sitt prosjekt. Så går han i gang med å organisere det materialet som skal utgjøre sitt aktuelle datagrunnlag (Malterud, 1996). Jeg startet med å finne de meningsbærende enhetene i form av svar som brakte med seg kunnskaper som kunne brukes i forhold til de overordnede temaene fra trinn 1. Dette var en spennende fase hvor jeg faktisk så at en del av informantenes svar var interessant, eller uventede, som igjen ga meg ny innsikt. Jeg hadde etter hvert 149 såkalte meningsbærende enheter som så skulle systematiseres. Dette kalles koding. Kodene utvikles med utgangspunkt i de opprinnelige temaene fra første analysetrinn. Jeg hadde i utgangspunktet en intervjuguide med et ”spisset” tema og stort fokus på dette i alle spørsmålsstillinger, slik at disse nærmest naturlig inneholdt de temaene jeg ønsket å fokusere på. Allikevel var det interessant å bearbeide datagrunnlaget slik at materialet fikk nye begreper, i form av koder. Noen av mine koder ble nettvett, kommunikasjon på nettet kontra ansikt til ansikt, språklig bevissthet og identitet. En kode som jeg ble oppmerksom på via ungdommenes svar var nettverksbygging. Hele kodingsprosessen ble gjennomførte ved å lage lister hvor jeg systematiserte materialet i færre og færre punkter til jeg sto igjen med 19 som da dekket alle mine interessante funn.

3.11.3 Å abstrahere innholdet i de enkelte meningsdannende enhetene

I analysens tredje trinn skal man abstrahere den kunnskapen som hver av kodegruppene representerer. Man skal systematisk hente ut mening ved å kondensere innholdet i de meningsbærende enhetene som man identifiserte og klassifiserte i trinn 2. Mens man gjør dette arbeidet må man spørre seg selv om disse tekstene kan fortelle oss noe om problemstillingen (Malterud, 1996). Under koden identitet, kan jeg vise til en kondensering fra mitt materiale. Min informant sa: ”Det er veldig fint bare å få tak i, kontakt med folk og sånn, for alle som vil det, uansett om man har fysisk skade eller dårlig hørsel eller hva det skulle være, så er det bare å sette seg der å begynne å prate

med venner og sånne som man vil prate med”. Min kondensering har da blitt: Det er positivt at man kan kommunisere med venner og andre via internett, uavhengig av deltakernes funksjonsevne.

3.11.4 Å sammenfatte betydningen av de meningsdannende enhetene

I analysens fjerde trinn skal man sammenfatte sine funn, med sikte på å skape nye beskrivelser som kan deles med andre. Denne rekontekstualiseringen skal formidles på en måte som er lojal i forhold til informantenes stemmer og slik at den gir leseren innsikt og tillit (Malterud, 1996).

Et eksempel på en slik sammenfatning om koden språklig bevissthet kan se slik ut: De fleste av informantene forklarte at de i tidligere faser ved bruk av internett som kommunikasjonsmiddel, hadde skrevet i koder og brukt forkortelser. Men at de nå var kommet til et mer modent stadium og at de derfor skrev fulle setninger og at de var opptatt av grammatikk.

Et eksempel på sammenfatning om koden nettvett kan være: Alle informantene fortalte at de var varsomme med hvem de var i kontakt med og at de hadde strategier for å hindre uønsket kontakt.

Analyseprosessen var utfordrende, men også interessant. Den skapte en dypere forståelse for mitt datagrunnlag og var en kvalitetssikring på at jeg behandlet mine informanter etisk akseptabelt. I tillegg til selve analyseprosessen, har man som forsker også forskningsetiske retningslinjer og forholde seg til. Disse beskrives nedenfor.

3.12 Etiske vurderinger – ansvar som forsker

Som forsker må man ta hensyn til hvilke forskningsmessig, etiske krav som er gjeldende. Det er den Nasjonale forskningsetiske komité's retningslinjer for

samfunnsvitenskap, humaniora, juss og teologi (NESH, 2006) som er styrende for hvordan man utfører forskning på en forsvarlig måte i Norge.

Under forberedelsene og ved gjennomføring og analyse av dette prosjekt vil jeg som forsker være med å påvirke resultatene. I et kvalitativt forskningsprosjekt som mitt, har jeg forsøkt å være bevisst min deltagelse, ved å dempe ned min egen tilstedeværelse, både i forhold til intervjuobjektene, men også til mine egne formuleringer ved presentasjon av prosjektet. Det vil alltid være en fare for at jeg stiller ledende spørsmål eller overtolker budskapet informantene kommer med. Malterud (1996) forklarer det slik at vår forforståelse er en ryggsekk vi bringer med oss inn i forskningsprosjektet. Den består av våre erfaringer, hypoteser, faglig perspektiv, og av den teoretiske referanseramme vi har ved prosjektets innledning. Som forsker er det viktig å være denne forforståelsen bevisst, men ikke å la den skygge over den nye kunnskap som det empiriske materialet kan avdekke.

Når jeg har valgt intervju og observasjon som metoder i et forskningsprosjekt, innebærer det at jeg kommer veldig nær mine informanter. Dette er spennende, ved at jeg kan se og tolke den enkeltes tonefall, mimikk og kroppsspråk under informasjonsinnhenting. Dette innebærer at jeg må tilpasse seg den enkelte informants personlighet og uttrykkstrang. Særlig krevende er det hvis informanten ikke ønsker å uttale seg i såkalte tykke beskrivelser. Der hvor en spørreundersøkelse kan klare seg med et ja/nei-svar, ønsker man en større grad av innlevelse og deltagelse av et intervjuobjekt. Intervju som metode gir ikke alltid den nøyaktige og udiskutable sannhet. Man kan fort bli sittende igjen med en fornemmelse av hva informanten mener, uten å ha det i en fullkommen setning servert av vårt intervjuobjekt. En avveining som jeg har forsøkt å balansere gjennom utarbeidelsen av intervjuguiden, er om spørsmålsstillingene blir for private eller skaper ubehag hos informantene. Her kan de enkelte informanter reagere forskjellig og dette må man vurdere mens man er i samtalen. Man står ovenfor en rekke etiske dilemmaer som man må vurdere å løse i forhold til NESHs retningslinjer. I forkant av mitt forskningsprosjekt har jeg meldt det til Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste (NSD). Kriteriene for å godkjenne

dette prosjekt ble utført i henhold til retningslinjene i NESH. Prosjektet må tilfredsstille krav om respekt for den enkelte informants menneskeverd. Gjennom hele prosjektet må man som forsker vurdere om det man planlegger, gjennomfører og presenterer er av en slik karakter at informantenes egenverd er ivaretatt. Av hensyn til personvern stilles det også krav om respekt for integritet, frihet og medbestemmelse for den enkelte informant. Intervjuobjektet er plassert i en setting hvor vedkommende ikke har kontroll over situasjonen. Vedkommende har sagt seg villig til å være med i et prosjekt, blitt fortalt hva prosjektet går ut på, men vet ikke i detalj hvordan spørsmålsstillingene vil lyde. Som forsker må jeg vurdere under utarbeidelse av intervjuguide om spørsmålene kan være krenkende, samt at jeg må tolke intervjuobjektets væremåte under intervju for å unngå å trå over informantens grenser.

Som forsker har man også et ansvar for at de man intervjuer ikke skal belastes for mye, verken fysisk eller psykisk. Dette krever at man, både i informasjonsskriv sendt den enkelte før de har blitt deltakere, og i forkant av et intervju, forklarer at man når som helst kan trekke seg ut av prosjektet. Eventuelt kan man velge ikke å svare på enkelte spørsmål.

Forskningsprosjekter som dette, kan bare settes i gang hvis deltakerne har gitt sitt informerte og frie samtykke. Dette innebærer at informantene har krav på god informasjon, på deres modenhetsnivå, slik at de kan ta en veloverveid beslutning om å delta. I tillegg må foreldre samtykke hvis barn er under 15 år. Det foreligger et særskilt krav til beskyttelse av barn i forskningssammenheng. Forskeren må ha den nødvendige kompetanse knyttet til arbeid med barn for å tilpasse metode og innhold til den aldersgruppen som skal delta.

Den informasjonen som jeg som forsker får av mine informanter skal behandles konfidensielt. Dette innebærer at jeg må vurdere om visse deler av informasjonen er egnet eller ei i sin presentasjon av prosjektet. Forskningsmaterialet må anonymiseres, og det stilles strenge krav til oppbevaring av opplysninger som kan identifisere enkeltpersoner. Ved prosjektets slutt skal alle data tilintetgjøres som informert om ved prosjektets begynnelse.

3.13 Validitet og reliabilitet

Validitet, også benevnt som gyldighet og reliabilitet, benevnt som pålitelighet, er begreper som brukes i en tosidig prosess hvor målet er å finne ut om et prosjekt har høy forskningsmessig kvalitet i alle ledd.

3.13.1 Validitet

Gyldighetskravet innebærer at man som forsker alltid må være kritisk til om i hvor stor grad ens prosjekt speiler den reelle virkelighet, og om det resultatet man har kommet frem til har overføringsverdi til andre grupper.

Å validere et prosjekt innebærer å stille spørsmål ved hvilke resultater man har fått, hvordan man fikk dem og med hvilken bakgrunn man kom frem til disse resultatene. Det handler om å ha et våkent øye på hva som blir ”sannheten” i ens materiale, og hvorfor akkurat det ble valgt fremfor noe annet. Som forsker må man være oppmerksom på at man ser bare sin side av virkeligheten. Selv det som kommer frem i intervjuene er i første omgang informantens virkelighet, som så blir tolket av forskeren ut fra hans virkelighetsoppfatning. Det er altså meningsløst å tro at man beskriver den hele og fulle sannhet i et begrenset prosjekt. I følge Fog(1994) finner man ikke sannheten, men indisier eller symptomer på sannhet.

Et prosjekts relevans, eller overførbarhet til også å gjelde i andre miljøer eller sammenhenger er et mål i søken etter høy grad av gyldighet. Her ser man på situasjonen, eller konteksten som materialet er fremkommet i og vurderer om funnene kan gjøres gjeldende ut over den konteksten vi har kartlagt den i (Malterud, 1996). I dette prosjektet har jeg forsøkt å skape en trygg ramme rundt selve intervjuet ved å besøke informantenes skoler, fremfor at de skulle møte meg et tilfeldig sted. Jeg vurderte også om det ville være naturlig å gjennomføre intervjuet hjemme hos den enkelte informant, men vurderte det til å være unaturlig da jeg ikke kjente ungdommene fra før. For å skape en stemning av uformell samtale, avtalte jeg på forhånd, med skoleledelsen ved de forskjellige skolene, at jeg ønsket å gjennomføre

intervjuene i rom med datamaskin tilkoplett internett. Jeg håpet at ungdommene skulle oppfatte dette som en mulighet til å vise meg, i tillegg til å skulle forklare, at de behersket internett. Det jeg ikke forutså var at denne situasjonen kunne tolkes som en test på ungdommenes ferdigheter og derfor føre til at enkelte av informantene vegret seg for å vise meg for eksempel hvilke nettsider de benyttet til kommunikasjon.

Under vurderingen av et prosjekts validitet, må man også være bevisst at en som forsker har en forforståelse for prosjektets tema. Den kan være basert på egne erfaringer og/eller teori. Denne forforståelse er med å forme både ens valg av problemstilling, valg av retning for oppgaven, intervjuguidens spørsmålsstillinger, ens holdninger og tanker under intervjuene og ens vurderinger i etterkant. Min forforståelse var i hovedsak basert på vage antagelser og var ikke preget av direkte erfaringer med problemstillingens tema. Valg av retning for oppgaven og spørsmålenes utforming ble til gjennom en lengre prosess hvor ønske om å forstå de tunghørte ungdommens utfordringer bedre var et overordnet mål. Min forutinntatthet, hvis jeg hadde noen, var at de tunghørte ungdommene var aktive internettbrukere. Jeg understreket også i informasjonsskrivet til ungdommen og deres foreldre at jeg anså dem for å være habile brukere av internett, og at oppgaven således hadde en positiv vinkling og at det ikke var mitt mål å finne ut hva de ikke behersket. Allikevel opplevde jeg at enkelte av informantene var veldig opptatt av å formidle at de ikke var avhengige av å ha tilgang til internett for å ha venner. Således møtte jeg mer skepsis og forutinntatthet enn jeg selv mente jeg stilte med.

I kvalitative intervjustudier er det neste alltid forholdsvis små hensiktsmessige utvalg nært knyttet opp mot fokus for en aktuell studie (Dalen, 2004). Som forsker skal man vurdere prosjektets generaliserbarhet i forhold til andre grupper. Kan resultatene fra dette prosjektet overføres til eksempelvis døve ungdommer eller vil resultatene fra en studie av deres bruk av internett som kommunikasjonsmiddel se helt annerledes ut. Med mitt begrensede antall informanter kan man ikke si noe om en hel gruppe ungdommer, verken tunghørtgruppen eller ungdommer i alderen 13-17 år. Det jeg kan frembringe er noen tendenser som viser hvordan tunghørte ungdommer i denne

aldersgruppen forholder seg til internett som kommunikasjonsmiddel og om denne kontakten gir ungdommene kommunikatív mestringsfølelse.

Som forsker må man også se om ens valg av metode representerer relevante veier til kunnskap som kan belyse ens problemstilling (Malterud, 1996). Metoden som er valgt bør være tilpasset den aktuelle undersøkelsens mål, problemstillinger og teoretisk forankring (Dalen, 2004). Når det gjelder valg av kvalitativ metode, i form av en fenomenologisk tilnærming med intervju og observasjon som metoder til innhenting av datamateriale, anses det for å være den beste måten for å besvare min problemstilling og mine forskningsspørsmål, da det er ungdommenes opplevelser jeg ønsker mer informasjon om. Målet vil således være å få frem, så langt det er mulig, informantenes intensjoner og overbevisninger i det de forteller. Dette gjør man blant annet ved å bruke diktafon med god kvalitet. Man må også transkribere nøyaktig, for så å bearbeide den muntlige informasjonen slik at den fremstår i en akademisk språkdrakt uten at innholdet er nevneverdig forandret.

Under selve intervjuet kan mange små detaljer skape et godt eller dårlig samtalemiljø. God planlegging i forkant, avtaler med kontaktpersoner om rom og utstyr og at man kommer i god tid er viktige forberedelsesfasen. Det er viktig å begrense antallet intervjuer pr. dag, da situasjonen er krevende og man bør bearbeide inntrykk og materiale rett i etterkant for ikke å miste viktig informasjon. Egen og informants dagsform kan virke inn. Man må være skjerpet og villig til å gi av seg selv for å få noe tilbake. Man kommer ikke utenom det at alder, kjønn og personlighetsforskjeller kan være utslagsgivende for om informanten ønsker å bidra aktivt i samtalen. Man bør absolutt forsøke å unngå forstyrrelser underveis i intervjuet, men ikke la seg stresse hvis det skjer. Man skal heller ikke se bort fra at man under intervju av barn og unge opplever at enkelte har blitt sendt dit av sine foreldre uten at de selv er spesielt motivert. At informanten ønsker å fremstille seg selv på en fordelaktig måte, fremfor å innrømme problemer og ubehag må også vurderes som mulig svakhet ved datamateriale. Til dels preget alle de ovenfor nevnte momentene mine intervjuer også. Det ga seg utslag i at enkelte situasjoner hvor blant annet to informanter vegret seg

for å bruke datamaskinen for å visualisere det de snakket om. Ved et annet tilfelle stanset diktafonen fordi batteriet var utladet. Heldigvis merket jeg dette, slik at jeg fikk skiftet batterier og fullført intervjuet. Noen av intervjuene ble avbrutt av at medelever kom inn i intervjurommet. Ved et av intervjuene var dette ikke heldig, da min informant var midt i et resonnement, og hvor vi ikke klarte å ta opp tråden igjen når det ble ro og vi kunne fortsette.

3.13.2 Reliabilitet

Pålitelighetskravet innebærer en målsetting om å forebygge tilfeldige feil som forstyrrer tolkninger og konklusjoner (Malterud, 1996).

Forskeren må systematisk stille seg spørsmål om mekanismer som kan introdusere tilfeldige feil og mangler i utviklingen av ny kunnskap (Malterud, 1996). Det er forskerens ansvar å ha en målsetting om å forebygge tilfeldige feil som forstyrrer tolkninger og konklusjoner (Malterud, 1996). Dette gjør forskeren best ved å gjøre leseren til en informert ledsager som gis innsikt i de betingelser som kunnskapen er utviklet under (Malterud, 1996). Ved å benytte en type standardiserte prosedyrer, som i dette prosjekt har vært, Giorgis fenomenologiske analyseprosedyrer, bearbeides og tolkes datamateriale etter et, for fagfolk, kjent mønster slik at andres vurdering forenkles. Det er gjennom hele prosessen viktig å skille mellom presentasjoner som bygger på empiriske data, og tolkninger som stammer fra forskerens forforståelse eller teoretiske referanseramme (Malterud, 1996). I denne oppgave er det forsøkt å følge en kjent analytisk prosedyre. Datamaterialet har blitt behandlet i en flerstegsprosess som skal sikre at man som forsker kan gå dypere i stoffet uten å gå seg vill. Man får muligheten til å være nær datagrunnlaget, samtidig som man hele tiden har et overordnet perspektiv på vurderingen av informasjonen man har innhentet. Analysen skal ha en bestemt retning. Dette er med på sikre at andre skal kunne etterprøve mine resultater og om valg av metode har vært riktig. Som utgangspunkt for dette prosjektet har det også vært en ekstern person som har stått for utvelgelsen av mine informanter, slik at objektiviteten er ivaretatt.

Under resultatdelen har jeg forsøkt å formulere meg slik at det ikke er noe tvil om når det er informantene som uttaler seg og når det er jeg som kommenterer. Dette vil også gi leseren mulighet til å vurdere om jeg har mestret balansen mellom objektivitet og subjektivitet.

4. Presentasjon og drøfting av funn

Nedenfor vil jeg først kort presentere mine 6 informanter. Deretter vil jeg beskrive prosjektets funn og drøfte disse i forhold til relevant faglitteratur og mine egne tanker. Alle samtalene var unike, i den forstand, at de hver for seg ga uttrykk for den enkelte informants tanker, holdninger og erfaringer. De viste seg å ha noen likhetstrekk, men også til dels, store variasjoner.

Intervjurunden var veldig spennende og etter hvert enkelt intervju satte jeg med en følelse av å ha noe mer å fylle oppgaven med. Noen av elevene var mer snakkesalige enn andre, men alle bidro til at jeg fikk en bedre forståelse for mitt tema. I selve analyseprosessen har mine tanker svingt mellom at dette informasjonsmateriale er kun trivielle selvfølgeligheter til at det er viktig informasjon som fagfolk og foreldre trenger for å forstå de unge tunghørtes situasjon bedre. Etter hvert er jeg mer og mer overbevist om at det alltid vil være noe å lære av andres erfaringer, både som fagperson og menneske.

Mitt tema, internett og kommunikasjon mellom tunghørte, ble valgt med ønske om en positiv vinklet oppgave. Med andre ord, jeg regnet med å få data som viser at ungdommene behersker dette kommunikasjonsmiddel. Allikevel opplevde jeg at enkelte av mine intervjuobjekter vegret seg for å si at de benyttet seg i omfattende grad av internettets muligheter, som om de da ikke hadde et godt sosialt liv. Hvis denne observasjon er riktig, er det et interessant poeng. Med stor sannsynlighet er de habile brukere av internett, men ønsket ikke å vise meg dette, da jeg vil tro at de brukte internett fremfor å delta i det virkelige liv. Dette forholdet vil bli tatt opp senere i oppgaven. Underveis i prosessen med å transkribere intervjuene ble jeg bevisst at spørsmålene om mestring av internett og senere kommunikasjon med andre ansikt til ansikt, ble uklart og kun delvis forsøkt besvart av enkelte av elevene. Således har spørsmålet om overføringsverdien av å mestre kommunikasjon på nettet kontra ansikt til ansikt med andre, blitt underordnet andre temaer. Fremfor å vurdere deres mestringsevne knyttet til kommunikasjon med andre ansikt til ansikt som en

konsekvens av deres internettbruk, vil jeg se på deres mestring av internett som kommunikasjonsmiddel. Her kan jeg belegge mine funn med observasjoner av deres tekniske ferdigheter og deres argumentasjon og svar under intervjuene.

Mine informanter er alle tunghørte, men det er også det eneste de har felles, bortsett at noen har samme alder og kjønn. Med dette mener jeg at de har sine individuelle erfaringer knyttet til det å vokse opp med internett som en nærmest naturlig del av livet. Dette vil bli nærmere drøftet senere i analysen. Deres personlighet og kjønn kan være med på å forklare deres bruk av internett og deres erfaringer i så måte.

Jeg har vært opptatt av at alle mine informanter skal være en del av analysemateriale og at deres stemme skal komme frem der hvor jeg synes de har tilført oppgaven noe spesielt. Selvsagt har noen mer på hjertet enn andre og er derfor oftere sitert eller kommentert.

Kunnskapen som mine informanter har bidratt med gjennom å delta på intervjuene har jeg valgt å samle under 4 hovedtemaer som sammenfaller med mine forskningsspørsmål, som igjen er basert på oppgavens problemstilling.

4.1 Presentasjon av datamateriale

Utgangspunktet for presentasjonen er problemstillingen: **Hvilke innvirkning har internettbruk på tunghørte ungdommers følelse av mestring i kommunikasjon med gjevnaldrende?**

For å forsøke å få utfyllende og målrettede opplysninger fra informantene har jeg i tillegg utformet 4 forskningsspørsmål. Disse presenteres nedenfor som overskrifter. Videre er innholdet systematisert ved hjelp av kodene fra analysen, supplert med sitater fra informantene.

4.1.1 I hvilken grad brukes internett for å komme i kontakt med andre?

Tilgang til internett som kommunikasjonsmiddel – ”Jeg fikk MSN når jeg gikk på barneskolen, da var det ikke mange som hadde MSN da! ”

Alle ungdommene fortalte at de hadde hatt tilgang til internett som kommunikasjonsmiddel siden de gikk på mellomtrinnet på barneskolen. Jeg ble litt overrasket over at de ikke hadde hatt muligheten til å kommunisere på nettet ennå tidligere, men stilte ikke oppfølgingsspørsmål om dette. En av informantene fortalte at han hadde hatt internett tilgjengelig på skolen helt fra skolestart som 5 åring. Dog forsto jeg det ikke slik at datamaskinen var brukt til kommunikasjon med andre, men for å løse skoleoppgaver.

Det ser ut til at informantene har fått internett tilgang på samme tid som ungdommer flest i første halvdel av 2000-tallet. I en omfattende undersøkelse foretatt av NOVA i perioden 2002-2004, viser resultatene at barn fra de går i 5.klasse begynner å bruke internett for å kommunisere (Endestad et. al., 2004).

Tid brukt på internett – ”Jeg prater 1-2 timer, men ikke hele tiden, jeg prater litt, så spiser og trener jeg, så kommer jeg tilbake og prater med vennene mine”.

Når det gjaldt tidsbruk pr dag varierte svarene mye. Flere av elevene fortalte at de satt 1-2 timer hver dag, noen ganger enda lenger. Det var litt uklart for meg om de da satt og kommuniserte med andre hele tiden eller om dette også var tid brukt til spill og lesing av e-post, avislesing etc. To av informantene, begge jentene, fortalt at de hadde regler fra foreldrene for hvor mye de kunne sitte ved pc-en. En av dem fortalte at hun kun brukte internett mindre enn en time i uka, men at dette var ut fra hennes egne behov.

Dette samsvarer med det Torgersen (2004) viser i sin undersøkelse. De fleste benytter nettet til chat, altså samtaler, fra noen minutter til to timer hver dag.

Bruk av internett ser ut til å forandre seg, som en del av ungdomstiden går ungdommene gjennom en modningsprosess – ” Hvis jeg går tilbake til jeg var 15 år, var jeg veldig opptatt av å gå inn på den eller den nettsiden for å finne meg noen å prate med eller finne noen nye venner. Skal jeg ha nye venner nå så blir det mest at jeg møter dem ansikt til ansikt”.

Alle informantene fortalte at de brukte internett og pc generelt, mer tidligere enn på intervjutidspunktet. Dette ble sagt enten de var 13 år eller 17 år under intervjuet, noe jeg synes var litt underlig. Dette fikk meg til å tenke at de ønsket å fremstille seg selv som mer uavhengige av kommunikasjon via internett enn tilfellet var. De ungdommene forteller samsvarer med Torgersen (2004) undersøkelse som viser at tidsbruken knyttet til kommunikasjon på nettet, for de fleste av ungdommene går noe ned med alderen.

Det som kan være viktig å skyte inn her er at dette spørsmålet kun tar for seg omfanget og ikke kvaliteten på det tilbudet de benytter seg av. Slik sett vil det ikke være sikkert at den ungdommen som sitter lengst har det største utbytte kommunikasjonsmessig. Ønsker en å vurdere det må, man se på andre forhold i tillegg.

Det flere av informantene fortalte, var at de hadde vært gjennom en ”prøve og feile” periode når det gjaldt kommunikasjon via internett. Dette kan forklare hvorfor de mente at de brukte internett mer tidligere. Det oppleves også som om dette var en modenhetstid i forhold til deres bevissthet omkring bruk av internett som kommunikasjonsverktøy, spillmulighet og hjelpemiddel generelt. Enkelte hadde opplevd litt ekle episoder hvor andre hadde forsøkt å utgi seg for å være en annen enn den de var, samt at de hadde blitt blokkert fra andres kommunikasjon. Dette var lærdom de tok med seg videre i sin bruk av internett som kommunikasjonsmiddel. Kanskje kan man tenke at ”nyhetens fasinasjon” også svekkes når ungdommene har benyttet seg av internettets muligheter over en periode, og at de derfor føler mindre trang til å sitte i time etter time foran skjermen?

Så langt har vi sett litt på tidsbruk og hvordan det kan se ut som om ungdommenes kommunikasjon over internett forandrer seg over tid. Nå blir fokuset mer rettet mot hvem man kommuniserer med på nettet.

Først er det på sin plass å nevne at mine informanter er som ungdommer flest opptatt av det samme som annen ungdom. Internett er blitt en del av ungdomskulturen som favner de aller fleste unge, uavhengig av om man har nedsatt hørsel.

Hvem kontaktes via internett? – ”Jeg føler ikke at jeg trenger å sitte inne på nettet bare for å finne meg andre venner og sånn, når jeg har de jeg vil ha!”.

De fleste av informantene har hatt kontakt med ukjente på nettet, men stort sett er det gamle og nye venner man utveksler nettadresser med. Det vanlige blant mine informanter ser ut til å være at man treffes gjennom fritidsaktiviteter, elevkurs hvor tunghørte elever som går på sine hjemskoler møtes på et statlig kompetansesenter, eller en eller annen form for felles interesse, for deretter å opprettholde kontakten via nettet.

Noen ganger kan lange avstander mellom informant og kontakt være årsaken til at kommunikasjonen skjer på nettet. Familie er også en gruppe som noen holder kontakt med via internett. En informant er mest i kontakt med andre enn sine klassekamerater og venner. Grunnen er ungdommens interesse for film og at likesinnede godt kan bo andre steder i landet, eventuelt i utlandet. Om man snakker med jenter eller gutter, eventuelt begge deler kommer an på vennekrets og modenhet. Mine informanter er i alderen 13-17 år og de yngste har nok mest kontakt med ungdommer av samme kjønn. De litt eldre har både mer erfaring med forhold og større nettverk av både gutter og jenter. Temaene som tas opp kan være litt forskjellige ifølge to av mine informanter. Snakker man med gutter og selv er gutt er ofte tema fritidsinteresser. Snakker man med jenter er det oftere forhold mellom mennesker som tas opp. Det kan være både eget kjæresteforhold eller andres, eventuelt ens forhold til andre. En informant nevnte at han også var mer avbalansert i kommunikasjon med jentene, mens man tøffet seg

mer i samtaler med guttene. Andre igjen svarte at det tilsynelatende ikke var noe forskjell på om man snakket med noen med samme kjønn eller motsatt kjønn.

Brandtzæg og Stav (2004) retter i sin artikkel ”Barn og unges skravling på nettet”, fokus mot viktigheten av å undersøke om kommunikasjonen på nettet primært erstatter eller utfyller eksisterende interaksjon mellom venner og kjente. De markerer et skille mellom barn og unge som ikke kjenner hverandre fra før (svake bånd) og sosial støtte mellom nære venner (sterke bånd).

I forhold til mitt datagrunnlag kan det virke som den kommunikasjonen som foregår på nettet utfyller allerede eksisterende samhandling og skaper et dypere samhold. Samtidig foregår også den overfladiske kontakten med andre, som ikke ser ut til å være basert på noe annet enn nysgjerrighet og spenning, hvor det er helt tilfeldig om man blir bedre kjent eller ei.

Vennskap på og utenfor nettet – ”Ja jeg har fått flere venner, det er noen venner som jeg ikke har sett på ordentlig og ikke kjenner men...”.

På spørsmål om ungdommene har fått flere eller færre venner i den tiden de har hatt tilgang på nettet svarte de fleste at de hadde fått flere venner. Dette er i seg selv ikke så rart da man ofte utvider sitt nettverk av venner og bekjente gjennom oppveksten. Informantenes svar var interessant da de hadde mange forskjellige opplevelser knyttet til denne spørsmålsstilling. Tilgang til nettet utfylte og hjalp ungdommene å holde på eller utvikle vennskapsforholdene. Samtidig la de vekt på gleden ved å være naturlig sammen ansikt til ansikt. Spontaniteten mellom mennesker ble nevnt som hovedårsak. Informantene mener allikevel at de er sosiale på nettet også. En av informantene sier så fint ”*jeg har blitt bedre kjent med dem jeg allerede kjenner*”. En annen har et helt annet fokus og sier ”*Det er jo ikke ordentlige folk, men jeg har fått flere venner*”.

I sin bok ”Growing up digital” viser Tapscott (1998) hvordan unge mennesker gir og får sosial støtte på nettet og at internett kan hjelpe dem til å holde kontakt med både nye og gamle kjente. Disse funnene støtter mine resultater, da flere av mine

informanter benytter internett slik at de klarer å beholde sine venner på tross av lang avstand geografisk mellom informantene og deres venner.

Nå blir fokuset mer rettet mot hva som faktisk skjer mellom informantene og deres kommunikasjonspartnere.

På spørsmål om hvordan de tar kontakt med venner i fritiden, svarer de fleste at dette skjer via nettet. Mobiltelefon blir ofte benyttet til kortere beskjeder. Har man kort vei velger man å gå til vennene for å snakkes ansikt til ansikt. Man velger altså å benytte seg av forskjellige strategier ettersom hva som skal skje og hvor nær vennene bor.

Nettsamtalenes mangfoldige innhold – ”Jeg har kjøpt rotte hos en oppdretter, og da har jeg på en måte fått en venn. Jeg har ofte kontakt med oppdretteren, sånn at hun veit hvordan rotta har det!”.

Når man tar kontakt med andre via nettet, kan det være flere grunner til kontaktsøkingen. Informantene viste store forskjeller i hvordan de benyttet seg av pc-en som kommunikasjonsmiddel. Generelt kan man vel si at pc-en brukes til mer enn å kommunisere. Man kan la seg underholde eller i mer eller mindre grad involvere seg i bruken av nettet. Noen spill på nettet kan man spille sammen med andre som sitter hjemme på sine rom. Slik sett er man kommuniserende, men det er kun på spillets premisser. Noe annet er det når et slikt spill gjør at man kontakter hverandre via MSN eller på annen måte. Da har man tatt det neste steget i et nettforhold. Mine informanter opplyser at de bruker nettet på forskjellige måter. Det kan være som en virkelighetsflukt hvor man bare skal ”*la hodet hvile*” som en sa. Eller det kan være helt konkrete samtaler som skal gjennomføres. Datamaskinen var ofte et substitutt for annen direkte kontakt. Som en av informantene sa ”*hvis jeg hadde hatt internett til daglig i leiligheten, ville jeg vært mindre på skolen, trent mindre og vært mindre sosial*”. Vedkommende er bevisst at lettere tilgang ville skapt et større avhengighetsforhold som fort kunne gått ut over aktiviteter som skolegang. En annen av informantene sa at han brukte internett primært til å spille, men at vedkommende ble fort lei og heller så på tv. Når det gjelder chating på nettet påpeker Brandtzæg og

Stav (2004), at denne skravlingen mellom barn og unge på nettet åpner opp for et nytt kommunikasjonsinnhold. De unge prater om og diskuterer ting som de normalt ikke gjør i andre sosiale sammenhenger.

Internett som helgeaktivitet – ”Det er mye rart å finne på hjemme! Jeg sier ikke at jeg skal surfe på nettet, for det er ikke det jeg driver mest med liksom”.

Ingen av informantene sa at de hadde bruk av pc som hovedaktivitet i helgene. Dette vurderer jeg å være deres sannhet og på bakgrunn av all annen informasjon de ga i intervjuene så stemmer det. Mine 6 informanter hadde et aktivt liv som ungdommer flest. Flere hadde drevet med eller drev med faste aktiviteter hver uke, de hadde venner i nabolaget eller i klassen som de var sammen med ofte. I det hele tatt var de deltagende i det hørende samfunnet. Sammenlignet med de tunghørte ungdommene jeg viser til i innledningen, som skulle ”sitte på pc-en i helgen”, virker det som at mine informanter ikke har dette behovet. Dette kan være tilfeldig, men årsaken kan også være at de elevene jeg sikter til innledningsvis var alvorlig tunghørte og brukte tegnspråk som støtte i sin kommunikasjon med andre. Dette kan være med på å begrense deres sosiale nettverk på hjemmeplassen, slik at samtaler på nett var mer nødvendig for å ha et nettverk av virkelige og virtuelle venner.

Bruk av internett og kommunikasjon med andre hørselshemmede – ”Vi prater som normalt hørende, det blir jenter og fotball og siste nytt på skolen og fritiden og hva som skjer”.

På spørsmål om informantenes kontakt med andre hørselshemmede bekreftet flere av dem at de hadde kontakt med andre hørselshemmede. Hyppigheten av kontakt var avhengig av om de gikk på skole for hørselshemmede, hvor det selvsagt var hyppigere kontakt med andre med hørselsnedsettelse. Eller om man er en av få hørselshemmede på sin skole, kanskje den eneste som man vet om, og hvor den eneste kontakten med andre hørselshemmede enten er i egen familie eller noen man har møtt på elevkurs på et statlig kompetansesenter. I det store og hele var dette ikke veldig avgjørende for om de hadde noe felles som venner. Det skal mer til enn at begge har en

hørselshemming for at man skal ha det bra sammen. Dette understreket informantene på spørsmålet om de snakket om andre ting med hørselshemmede enn med andre hørende venner. *”Hørselshemmede seg i mellom pleier ikke å snakke om hørselshemming. Det er ikke noe tema!”*, sa en av mine informanter klart og tydelig. De andres svar var stort sett like. De pratet om det som opptar all ungdom. Til informasjon og ikke nødvendigvis for å sammenligne har Norheim Langfeldt (2003) funnet at døve i mellom har, med tilgang til bl.a. internett, fått økt sine muligheter for kontakt, kommunikasjon og samarbeid over avstand. Dette kan være med på å styrke de døves samhold og tilhørighet. Det ser ikke ut til at mine informanter har et slikt behov for tilgang til og støtte blant andre hørselshemmede.

Internett som bindeledd mellom informantene og venner på hjemstedet – ”Nå som jeg har flytta, så holder jeg kontakt via internett med de på hjemstedet”.

For de av informantene som bodde på hybel på hverdagene, var det viktig å ha tilgang på nettet for å holde kontakt med sine gamle venner. Nettet ble brukt til å oppdatere seg på hva som skjedde på hjemlassen, samt å avtale møter når man kom hjem i helgene. Brandtzæg og Stav (2004) fant at når interaksjonen med venner og nærmiljøet suppleres med kommunikasjon på nettet, vil opplevelsen av nærhet og tilhørighet til venner intensiveres, og samtidig reduseres følelsen av å være ensom og isolert.

Er man likeverdig med hørende på nettet? – ”Ja, da er det to personer som er like og prater og prater. Jeg bryr meg veldig lite om hvem jeg prater med egentlig, så lenge de er hyggelige”.

Tapscott (1999) hevder at internett er et alternativ, et sted uten fordommer. Han mener at det er vanskelig å komme med nedlatende kommentarer når man ikke kan se samtalepartneren fysisk. Dette opphever de vanlige vurderingsnormene man møter nye mennesker med i det daglige, ansikt til ansikt, og gir en mulighet til å få frem sine meninger og tanker.

I samtalene med venner og kjente så mine informanter på seg selv som likeverdige samtalepartnere. På spørsmål om de noen ganger tenkte på seg selv som hørselshemmet under nettbruk, svarte kun en at man ble det bevisst kun hvis man skulle møte en man hadde blitt kjent med gjennom nettet. Ellers var informantenes svar enstemmig ”nei”. En av ungdommene sa sågar at han ”aldri tenkte på seg selv som en hørselshemma!”. Om dette var relatert kun til de situasjonene vi snakket om eller generelt spurte jeg ikke om. Denne entydige tilbakemelding forteller meg at tankene mine om at nettet opphever forskjellene mellom hørende og hørselshemmede langt på vei er bekreftet. Selv om ungdommene nærmest ble litt indignert over et slikt spørsmål opplevde jeg det som viktig for prosjektet å få frem nettopp det at nettet opphever de kommunikasjonsproblemene som muligens oppstår i den daglige kontakten ansikt til ansikt med klassekameratene eller vennegjengen. Norheim Langfeldt (2003) bekrefter dette i sin hovedoppgave. Hun mener at kommunikasjon via internett har potensial til å gjøre kommunikasjon mellom hørende og døve lettere til tross for at de har forskjellig språk i utgangspunktet. Premissene for god kommunikasjon bedres når partene kan kommunisere ut i fra sine egne forutsetninger. Når man opplever mindre misforståelser i sin kommunikasjon, kan dette virke både frigjørende og annerledes. Vil man delta i diskusjonsfora, kan man gjøre dette ut i fra egen preferanse og interesser.

Internett som kommunikasjonsverktøy for nettverksbygging – ”Jeg har jo gjort det selv før, man får kontakt med folk for å få et lite nettverk med andre rundt i Norge, og det er noe alle andre også gjør da”.

Et spørsmål som jeg ble opptatt av under bearbeidingen av mine data var en lite bevisst holdning til at man kunne bruke internettets muligheter for kommunikasjon som verktøy til vennskaplig nettverksbygging. Begrepet nettverksbygging har blitt mer og mer vanlig i dagens samfunn. Det vises til viktigheten av å kjenne andre som kan gi deg sosial trygghet og status, og kanskje også noen fordeler gjennom livet. En av informantene var opptatt av å holde jevnlig kontakt for å pleie forholdet til andre venner. Men han var den eneste som ga uttrykk for at det var etter en bevisst

vurdering. Tapscott (1998) forteller at millioner av barn og unge over hele verden samles jevnlig på nettet for å snakke sammen. Noen ganger for å diskutere en felles interesse, men også kun for å ha noen på sin egen alder å prate med. Som nevnt i teoridelen mener Tapscott (1998) at interaksjon på nettet hjelper barn og unge i deres utvikling. De får prøvd ut sine verdier, øve opp sin vurderingsevne, sin evne til å analysere og evaluere, til å stille kritiske spørsmål eller å støtte hverandre. Jeg tenker at tunghørt ungdommene ville ha en fordel av å tenke litt mer strategisk i forhold til å få nye bekjente og venner som kunne være en trygghet og et rammeverk senere i livet. Dette trenger ikke å være noe unikt for de hørselshemmede, og kan helt klart gjelde alle ungdommer. Poenget mitt er at hørselshemmede ungdommer kanskje kan ha enda større nytte av et slikt tidlig nettverk for å forebygge og bedre tåle kommunikative vansker senere i livet.

Familiens holdninger til at man er på nettet – ”Faren min, som også har interesse for data mente det var lurt å kunne bruke internett, han sier det var det smarteste han hadde gjort”.

Når det gjelder de som man kan kalles sitt nærmeste nettverk, altså familie, ble informantene stilt spørsmål om hvordan de forholder seg til at informantene bruker internett i større eller mindre grad. Svarene viser at foreldrene aksepterer ungdommens bruk av internett og at de ikke bekymrer seg nevneverdig. Allikevel svarte noen av mine informanter at foreldre satte grenser for hvor lenge man kunne bruke nettet i det daglige. Samtidig hadde flere av mine informanter fått klar beskjed om å komme seg mer ut i de periodene hvor internett og bruk av pc tok for mye av deres fritid. Jeg vurderer dette til å være gode foreldrereaksjoner, at man både lar ungdommene benytte seg av et slikt tilbud, samtidig som man vurderer deres bruk opp mot hva de går glipp av sosialt i det virkelige liv, hvis de sitter for mye inne foran skjermen. Jeg tenker at internettbruk kan være kimen til uoverensstemmelser mellom ungdommene og foreldrene. Da er det viktig at foreldrene forsøker å forstå sine tunghørte ungdommers behov for å ha kontakt med andre via nettet, samtidig som man tar seg tid til å forklare mulige konsekvenser av overdreven bruk. Flere av

informantene var i sine svar inne på muligheten eller kanskje faren for, å isolere seg i den virtuelle verden, fremfor å gå ut i den virkelige verden.

Oppsummering

I mitt prosjekt ser det ut til at alle mine informanter bruker internett for å komme i kontakt med andre. Det er dog store forskjeller i tid brukt på nettet, kommunikasjonsens omfang, antallet samtalepartnere og den nytte den enkelte vurderer å ha ved å benytte nettet i sin kommunikasjon med nye og gamle venner og familie.

Nå vil oppgaven gå et steg videre for å forklare hvor informantene søker seg når de er koblet opp mot internett. Nettet er et informasjons- og kommunikasjonsmedium med mange muligheter for interaksjon. Underholdning, faktaopplysninger, kjøp og salg, mulighet til selv å eksponere seg og sine meninger i form av blogger og egne hjemmesider, sending av elektronisk post og egne kommunikasjonsnettsteder, samt mye annet. Mitt prosjekt har ikke tatt for seg alle mulige bruksområder som er tilgjengelige og informantene har selvsagt også kun gitt meg opplysninger om det de mente jeg burde få vite noe om. Slik sett har de sin fulle rett til å si ut hvilke informasjon som skal gis til meg som ukjent og voksen. Når dette er nevnt, må jeg allikevel legge til at jeg opplevde ungdommen som ærlige og tillitsfulle i forhold til den informasjon som prosjektet faktisk fikk inn. Hvis vi nå ser nærmere på hvilke nettsteder som informantene bruker var det ganske stort samsvar mellom dem.

4.1.2 Hvilke elektroniske kommunikasjonsformer bruker de tunghørte ungdommene?

Populære internettsider – ” Som de fleste unge så er det MSN jeg bruker til kommunikasjon. Det er ganske greit å sitte på MSN og prate når en ikke er så godt kjent”.

MSN eller Messenger var nok mest brukt blant mine informanter som kommunikasjonskanal. Her kunne de blant annet skrive beskjeder direkte til hverandre uten å sende den som man gjør med en e-post. Her sitter de og skriver i det samme ”vinduet”. Slik sett veldig effektiv og bindende da de ikke kunne gå fra å velge selv når de ville svare. De kunne i tillegg både bruke webkamera for å prate direkte med andre og de kunne også nå sine nettvenner via mobiltelefonen. Tilbudet er helt klart rettet mot ungdom og deres rastløse og begivenhetsrike liv, samt at det appellerer til deres behov for å bli sett og hørt. MSN, som nå i senere tid har fått navnet Windows Live Messenger, har også et tilbud til nettbrukerne hvor de kan blogge, altså skrive om seg og sitt liv, formulere sine meninger og legge dette ut på nettet til alle som ønsker å lese det eller til de man selv gir mulighet. Man kan også legge ut bilder som kan deles med andre. Dette tilbudet kom jeg ikke inn på i oppgaven. Noe som jeg i ettertid vurderte å være en svakhet i prosjektet da det ville være en viktig kilde til å forstå om informantene faktisk benyttet seg av et slikt tilbud og dernest om det kunne si noe om deres mestringsevne. Dette gjelder både den tekniske mestringen, men vel så mye om mestringen av å være en hørselshemmet ungdom på og av nettet.

Facebook var også et tilbud som mine informanter hadde kjennskap til. Ser man på deres layout på nettet, ser man fort at de henvender seg til litt eldre nettbrukere. Man oppfordres til å holde kontakt med sine studiekamerater, arbeidskollegaer og gjenoppta kontakten med gamle kjente. Her kan man ha en såkalt profil liggende tilgjengelig slik at nye og gamle kjente kan ta kontakt. Hvor omfattende mine informanter brukte dette nettstedet har jeg ikke nok informasjon til å vurdere, men jeg fikk inntrykk av at det var begrenset.

Der hvor informantene tydeligvis var vel bevandret var Nettby.no, hvor layouten er ”kul” og innholdet treffer ungdommene i deres søking etter drama og spenning. Her la informantene ut sine profiler med personopplysninger og bilder. De kunne se andres profiler uten å være venn eller godkjent. For å delta i dette nettsamfunnet måtte de kun registrere seg og helst anonymiseres helt eller delvis. Siden er tydelig kommersiell og appellerer til ungdommers impulsive væremåte og holdninger. En av mine informanter fortalte at han var blitt borgermester i nettby.no. Det innebærer at han må sanke poeng for å ”stige i gradene”. Poeng får man for eksempel hvis man får venner til å logge seg på. Jeg skal ikke vurdere om han var bevisst at han ble manipulert med eller ei, men han var i alle fall rask med å fortelle at han var forsiktig med å legge igjen personlige opplysninger.

Strategier for sikker nettbruk – ” Så lenge det er folk jeg kjenner, så er det helt fint. Men hvis det er noen som forsøker å legge meg inn på kontaktlister, så spør jeg alltid først om hvem de er. Hvis de ikke svarer, så blokkerer jeg dem”.

På spørsmål om hvilke tanker informantene hadde om å ta kontakt med andre på internett kan det virke som ungdommene tolket spørsmålet litt forskjellig. En svarte at det fungerte bra å ta kontakt med andre. En annen at det var lettvinnt. Mens tre av ungdommene raskt kom inn på det temaet jeg har valgt å kalle nettvett. To av dem hadde strategier for hvordan de skulle takle uønsket kontakt. En regel som var grei å følge var at man skulle blokkere ukjente som ønsket kontakt. En annen sa at han ikke oppga personlige opplysninger. Denne informanten fortalt at det var en ukjent person som hadde kommet seg inn på informantens maskin og utga seg for å være en venn. Min informant hadde gjennomskuet inntrengeren og klarte å hindre ham i videre tilgang til hans informasjon. Dette hadde vært en tankevekker og nyttig lærdom for denne informanten. Ellers sa flere av informantene gjennom intervjuene at de var varsomme på nettet og de ga også uttrykk for en sunn skepsis til internett som kommunikasjonsmiddel. Tapscott (1998) viser til at ungdommene selv sier at de har utviklet en sensitivitet for å avsløre løgn. Han viser også til at nettbrukerne selv lager sine egne nettrekler som alle som vil være en del av deres samfunn, må forholde seg

til. I tillegg overvåkes de forskjellige nettstedene av de som driver dem, slik at de som forsøker å omgå reglene, blir stengt ute fra nettstedet. I tillegg er det opprettet et nettsted kalt SAFT, som står for Safety, Awareness, Facts and Tools. Dette er et alleuropeisk prosjekt som har som mål å fremme sikker bruk av internett blant barn og ungdom. De har blant annet utarbeidet 8 ”trygg bruk regler” samlet i et hefte(http://www.saftonline.no/vare_ressurser/trygg_bruk_regler/). Sist, men ikke minst er det, som Tapscott (1998) også understreker, foreldrenes ansvar å forsikre seg om at barna er trygge.

Oppsummering

Når det gjelder elektroniske kommunikasjonsformer brukte informantene i mitt prosjekt oftest MSN, som pr.idag kalles Windows Live Messenger, for å kommunisere med hverandre. Facebook, som er et tilbud til eldre nettbrukere, var også kjent for mine informanter, men lite brukt. Det nettstedet som var mest populært blant mine informanter var Nettby.no. Her hadde flere av informantene egne profiler med informasjon om seg selv.

Stort sett var informantene klar over faren ved å oppgi personlige opplysninger, samt at flere hadde strategier for hvordan de taklet situasjoner som innebar uønsket kontakt.

4.1.3 I hvilken grad opplever de tunghørte ungdommene at bruk av internett hjelper dem til å kommunisere med andre?

Dette spørsmålet ble ikke direkte besvart av informantene da det synes vanskelig for dem å oppfatte at de som tunghørte muligens hadde fordeler ved bruk av internett som kommunikasjonsmiddel fremfor hørende ungdommer.

Tilgang til internett, isolerende eller utadrettet? – ”Jeg har blitt bedre kjent med folk jeg allerede kjente, men jeg har ikke fått flere venner”.

Det som allikevel kom frem på et mer generelt grunnlag var at informantene så på tilgjengeligheten til internett som både positiv og negativ basert på hvordan man bruker det. Særlig var det flere av ungdommene som kommenterte den vanskelige balansen mellom å benytte nettet for kommunikasjon kontra å treffe venner og andre ansikt til ansikt. En av informantene var faktisk veldig fornøyd av at han ikke hadde den daglige tilgangen som han hadde tidligere. Når han bodde hjemme hos foreldrene hadde han sittet mye mer foran skjermen totalt sett, mens han nå opplevde seg selv som mye mer sosial og aktiv direkte sammen med andre. Det skal dog sies at han hadde et reflektert syn på vennskap og hvilke personer som var en del av hans nettverk av venner og bekjente. I intervjuet sa han bestemt ”*jeg har egentlig funnet de vennene jeg vil ha for resten av livet*”. Samtidig innrømmet han at han hadde vært veldig søkende etter venner, også på nettet, når han var yngre. Som jeg har kommentert tidligere, opplever jeg det slik at de fleste unge i dag, uavhengig av god eller dårlig hørsel, må gjennom en ungdomskultur hvor tilgang til internett og dets muligheter og fallgruver er noe man må erfare, danne seg noen meninger og prinsipper i forhold til, for deretter å styre sin egen bruk mer bevisst.

Forskning viser at nettbruk kan øke ungdommenes sosiale isolasjon og ensomhet, ved at man gjennom kommunikasjon med ukjente ikke opplever de autentiske nære relasjonene til andre mennesker (Kraut mfl. 1998) referert til i Bae Brandtzæg og Stav (2004). Det som var spennende var at når Kraut mfl. (2002) gjennomførte en oppfølgingsstudie med det samme utvalget 3 år etter, fant man ikke lenger de negative effektene, men mer positive opplevelser som var knyttet til nettbruk. Blant annet foregikk det økt kommunikasjon mellom personer som hadde de såkalte sterke båndene. Dette resulterte i økt velvære og økt sosial støtte blant venner og kjente både på og utenfor nettet. Barn og unges bruker- og tidserfaring med blant annet internett kan derfor være bestemmende for hvilke sosiale effekter som oppstår (Bae Brandtzæg og Stav, 2004).

Følelser som samtaletema på nettet – ”Det er lettere å snakke om følelser på nettet, man blir ikke så flau og er mindre redd for å dumme seg ut”.

På konkret spørsmål om man snakker om følelser og formidler sine tanker på internett svarte halvparten bekreftende. Dette var interessant fordi de som svarte at nettsamtalen kunne handle om ungdommens følelser og tanker hadde tanker om hva som skulle til for at man åpnet seg for andre. Blant annet svarte de at det måtte være med personer man kjente godt og at det måtte innebære en gjensidig tillit om at det var en samtale som var privat. *”Det snakker jeg ikke med hvem som helst om!”* som en uttrykte det. Noen sa også at man snakket om dette med *”de som kjenner ens historie”* og at *”noen har lettere for å prate på nettet”*. Dette siste innspillet oppfattet jeg som interessant fordi hvis det gjelder flere av de tunghørte, så vil de nettopp ha denne fordel av å ha nettet tilgjengelig for å uttrykke seg og utvikle seg uavhengig av sin hørselsvanske.

Brandtzæg og Stav (2004) viser til et par populære nettstedene for å dokumentere sine funn om at barn og unge formidler følelsesladede meldinger seg i mellom på nettet. Sjekking og flørting på nettet via chat er mer og mer vanlig. Samtidig diskuteres det om disse internettrelasjonene er overfladiske og distanserte i motsetning til de tidligere nevnte sterke sosiale båndene som gjelder mellom venner i den virkelige verden.

Flere av informantene knyttet det å snakke om følelser med å krangle eller misforstå hverandre. Jeg opplevde at informanter både sa at det var lett å misforstå hverandre på nettet, men også ansikt til ansikt. Det handler vel om at budskapet kan misforstås hvis ikke avsender og mottaker mestrer å kommunisere om et tema. Dette er vel også uavhengig av om ungdommene er hørselshemmede eller ei. Det som var interessant var at noen av informantene knyttet det å misforstå hverandre med ikke å kunne uttrykke seg med kroppsspråk, mimikk og tonefall. Her er vi inne på noe spennende nettopp fordi mange hørselshemmede er avhengig av disse delementene i kommunikasjonen for i det hele tatt å forstå tema og argumentasjonen i samtalen. At de hørselshemmede kan oppleve det som vanskelig å kommunisere på nettet, fordi de

ikke kan bruke seg selv fysisk i kommunikasjonen kan innebærer at de ikke uttrykker seg tydelig nok skriftlig eller at kommunikasjonenes muligheter til for eksempel å bruke ironi ikke fungerer spesielt godt på nettet. En av informantene sa at han heller krangler ansikt til ansikt enn på nettet. Dette synes jeg vitner om stor selvtilit og modenhet i forhold til hvordan man helst bør løse konflikter seg imellom. Men det er jo ingenting i veien for at man også kan bruke nettet for å forklare seg eller inngå et kompromiss eller innrømme en feil.

Brandtzæg og Stav (2004) påpeker at ansikt til ansikt kommunikasjon karakteriseres som den rikeste og mest ideelle kommunikasjonsformen, fordi den muliggjør dialog på flere nivå samtidig. De fleste av mine informanter hadde også denne forståelsen av hva som var den beste måten å samtale på. Men da må de understrekes at dette først og fremst må gjelde i situasjoner hvor de tunghørte faktisk opplevde gode lytte og tale forhold som muliggjorde god kommunikasjon.

Når det gjelder fravær av denne fysiske tilstedeværelsen i kommunikasjonen, og dermed større grad av distanse og anonymitet, kan dette være årsaken til at man også tørr å skrive ting man ellers ikke ville turt. Noen benytter denne distansen slik at de kan være råere og mer konfronterende mot andre (Brandtzæg og Stav, 2004). Andre bruker nettet for å diskutere personlige problemer og opplever dette som lettere enn ansikt til ansikt. Kummervold mfl. (2002) referert i Bae Brandtzæg og Stav (2004) hevder at nettbaserte diskusjonsfora for mental helse kan for eksempel gi stor grad av emosjonell sosial støtte.

Internettbruk som kilde til erting og mobbing – ” Hvis jeg skriver noe som kan virke surt eller ironisk, så kan det fort mistolkes når man ikke hører tonefallet, holdt jeg på å si”.

Wellman m.fl. (1996); Bingham (1998) referert i Bae Brandtzæg og Stav (2003) hevder at en del barn og unge kommuniserer på en tøffere og hardere måte, noe som kan innebære fornærmelser og overtramp.

Dette bringer oppgaven over til spørsmålet om nettet som kilde til negative opplevelser som mobbing og utestenging. Mine informanter har alle opplevd noe krancling, erting, utestenging, misforståelser og baksnakking på nettet. Mobbing ble også nevnt som ganske vanlig foreteelse på nettet, men ingen av de ungdommene jeg intervjuet ga uttrykk for at det hadde skjedd med dem. En av informantene understreket at *”det er mange som baksnakkes og mobbes på nettet, men det skjer jo face to face også”*. En annen fortalte at han noen ganger sitter sammen med andre og ”tuller” på internett. Da kan det hende at den de kommuniserer med kan bli irritert og blokkere deres tilgang til sin datamaskin. Det kan virke som at de samme mekanismene som forårsaker erting osv. i det virkelige livet på skolen eller i gata også er gjeldende på nettet. Noen av mine informanter hadde et til dels avklart forhold til dette. En strategi var rett og slett ikke å krangle på nettet. En annen sa han var helt avslappet og altså ikke lot seg involvere i den slags. Her som ellers i ungdommens liv er det da viktig å ha noen nære venner som kan kompensere for vanskene, hvis man blir utsatt for denne negative bruken av nettet.

Positive opplevelse under bruk av internett – ”Jeg går på skole for hørselshemmede og når jeg var på hospitering en uke ble jeg kjent med folk, fikk MSN adressen, ble kjent over nettet, og når jeg begynte på skolen så kjente jeg dem!”

Hvis vi så går over til informantenes positive opplevelser med å ha tilgang til nettet, sa flere at det var en fin måte å få venner på og opprettholde vennskap. En av informantene sa *”å kommunisere på nettet er lett, og det går ikke an å høre feil heller!”*. I tillegg var det et flott medium å bryne sine meninger på andre gjennom diskusjonsfora. Bl.a. ble siden Diskusjon.no nevnt som kilde til ny kunnskap og erfaringsdeling. Noen av ungdommene hadde også fått nye venner på nettet med utgangspunkt i sine fritidsinteresser, for eksempel idrett, dyr og film. Som Katz og Aspden (1997) referert i Bae Brandtzæg og Stav (2004) viser, kan ungdommene med noen tastetrykk finne noen med samme interesser og hobby som en selv. En annen fordel som er blitt mulig gjennom kommunikasjon via nettet, er samhandling over

landegrenser og kulturer (Bae Brandtzæg og Stav, 2004). Flere muligheter til sosial tilgang kan fremme barn og unges sosiale involvering (Wellman, 1996, ref. i Bae Brandtzæg og Stav, 2004).

Oppsummering

På spørsmål om ungdommene opplever at bruk av internett hjelper dem til å kommunisere med andre, svarte informantene at deres erfaringer både var positive og negative. Det positive med å ha tilgang til internett er at man kan bli bedre kjent med nye og gamle venner. Flere av informantene opplevde også at det var lettere å snakke om følelser på nettet. De understreket også betydningen av å kunne opprettholde kontakten med sine venner og familie, samt å kunne fremme sine meninger, delta i diskusjoner og få tilbakemeldinger på sine synspunkt. I negativ retning bemerket de at det forekom en del kringling og erting på nettet, samt at omfattende bruk kunne gå ut over deres deltakelse i det virkelige livet.

4.1.4 Hvilke form for mestring opplever de tunghørte ungdommene, ved å bruke internett som kommunikasjonsmiddel?

Tekniske ferdigheter ved bruk av nettet – ” Nettby, vet du hva det er? Her står det om nyheter, ting som har skjedd, man kan bli kjent med folk(skriver inn adressen), her får du brev og sånn, og du kan se hva folk har lagt inn på sin profil, og man kan skrive dagbok og man kan ha vennelister og...”.

Når det gjelder ungdommenes ferdigheter i teknisk bruk av nettet, som jeg kunne observere mens vi gjennomførte intervjuet, viste de fire guttene meg hvordan de behersket verktøyet. Flere av dem inntok nærmest en pedagogisk rolle i forhold til meg, og guidet meg gjennom jungelen av nettsider. Tapscott (1998) forklarer barn og unges mestring av internett med at de er født med teknologi rundt seg i de fleste sammenhenger, og at de derfor har en naturlig tilpassningsevne. En av mine

informanter sendte og besvarte meldinger mens intervjuet pågikk! Jentene derimot, valgte ikke å vise meg hvor de forskjellige nettstedene de har brukt eller bruker nå, selv etter litt forsiktig oppfordring fra meg. Er dette en tilfeldighet eller viser det at guttene har, eller tror de har gode ferdigheter i bruk av nettet, mens jentene ikke tror det? Eller oppfattet jentene det å ha tilgang til nettet med meg tilstede som en ”test” på om de behersket dette verktøyet godt nok? Alternativt, og som jeg vurderer å være mest trolig, ville jentene understreke at de ikke var spesielt opptatt av eller avhengig av nettet for å ha venner og ikke egentlig ønsket å bli fremstilt som om de var annerledes enn sine skolevenninner. Slik jeg tolket situasjonen var de mer skeptisk allerede i starten av intervjuene på hva jeg ønsket å få ut av mitt prosjekt, og derfor presenterte seg selv slik de gjerne ville fremstå. Om de da ga et riktig inntrykk av seg selv, er uinteressant for meg. Det som er interessant er at de gjennom å innta den holdningen, viste meg at de kanskje ikke hadde forstått hva jeg ville ha ut av prosjektet og at de derfor heller ikke hadde de samme tankene om hvilke fordeler nettet kan tilby hørselshemmede. I mitt prosjekt registrerte jeg altså en kjønnsforskjell i hvordan jeg ble møtt av mine informanter.

Fremmer internett kommunikasjonen mellom mennesker? – ” Hvis det er folk du ikke kjenner så godt, så kan man bli kjent med dem på nettet, om temaer de interesserer seg for som står i deres profil, så er det lettere å vise at man har samme interesser og da blir det jo mer samtale ut av det”.

På spørsmål om ungdommene følte at den mestringen de opplevde på nettet gjorde det lettere for dem å snakke ansikt til ansikt med andre, oppfattet alle informantene spørsmålet på forskjellig måte. Dette var interessant, og jeg tolker disse forskjellige svarene dit hen at de ikke hadde tenkt over dette tidligere og valgte å svare ut fra hva den enkelte la i problemstillingen. Det var mer samsvar mellom informantene i en del av de andre svarene, så der virket det som de hadde gjort seg mer like erfaringer. På spørsmålet om overføring av mestring fra en situasjon til en annen, svarte kun en slik jeg hadde tenkt det besvart, selv om jeg hadde håpet at han ville ha glede av denne ”øvingen” på nettet. Han svarte nemlig at ”man blir ikke noe flinkere til å prate med å

drive på internett!”. Han sa videre noe som understreket nok et viktig moment, ens personlighet og grad av utadvendthet, ved å føye til *”jeg tør ikke prate med folk jeg ikke kjenner, men på nettet kan man prate med hvem som helst”*. Bae Brandtzæg og Stav (2004) hevder i sin artikkel at det å være ansikt til ansikt vil for noen gjøre det enklere å kommunisere, enten fordi de er sjenerte i sosiale sammenhenger, eller fordi de synes det er enklere å kommunisere skriftlig med den avstanden dette medfører. Bjørnstad og Ellingsen (2002) referert i Bae Brandtzæg og Stav (2004), sier at gutter er mer åpne og mer i stand til å flørte og uttrykke følelser via chatkanaler.

Min informant hadde glede av å ha tilgangen til internett, som ga ham muligheten til å kommunisere med fremmede, samtidig som han var bevisst at hans mot ikke helt strakk til når det kom til å møte og bli kjent med nye mennesker. Bae Brandtzæg og Stav (2004) skriver i sin artikkel at det å snakke sammen på nettet kan for gruppen uten et stort et sosialt nettverk, være en alternativ sosial arena som kan utvide deres sosiale horisont og gi flere muligheter for sosialt samvær. Her er vi inne på et spennende område knyttet til mine tanker på tema og problemstilling for dette prosjektet. Nemlig at ungdommenes personlighet og væremåte kan være utslagsgivende for hvor avhengig man blir av å kommunisere på nettet, for å føle at man har venner. De med en utadvent og sosial væremåte kan ha stor glede av å snakke med andre på nettet, men de er kanskje ikke så avhengig av nettet for å ha det sosialt. De er mer oppsøkende i ”real life” som en av mine informanter sa. Andre ungdommer som er mer forsiktige og innadvendte kan kanskje ha mer trygghet i å snakke med andre på nettet, særlig noen man ikke kjenner, fordi man da har en større grad av kontroll, avstand og tid til å formulere og fremstille seg slik man ønsker. En av mine informanter sa at det var litt rart med noen nettvenner. Når de snakket sammen på nettet virket de så åpne og skravlete, mens de nesten ikke turte å kommunisere hvis de møtes ansikt til ansikt.

Når det gjelder de andre informantenes svar på spørsmålet om overføring av mestringsfølelse fra nettsamtalene til den virkelige verden, sa en at han i dag ville møte nye venner ansikt til ansikt, via andre venner eller alene. Slik var det ikke når

han var yngre, da var han ofte inne på forskjellige nettsider for å snakke med både gamle og nye venner. Han hadde helt klart vært igjennom en fase i ungdomstiden. Han understreket så sterkt ”*jeg har egentlig funnet de vennene jeg vil ha for resten av livet!*”.

En av de andre ungdommene fortalt at han opplevde det først å kunne bli kjent med noen på nettet, gjennom å lese deres profiler hvor det står om hvem de er og hvilke interesser de har, for deretter å samtale med dem om de temaene de begge var opptatt av, var positivt. En annen hadde opplevd at det å snakke sammen på nettet med dem man allerede kjente, skapte mer misforståelser og kringling, som kunne føre til at man mistet venner fremfor å beholde dem. Hun sa at det var bedre å snakke sammen ansikt til ansikt, slik at man kan se hverandres ansiktsuttrykk og kroppsspråk. Atter en annen fortalte at han brukte den kunnskapene og de ferdighetene han hadde gjennom å være aktiv på nettet, som kilde til samtale med venner. Han kommenterte det han hadde sett på nettet, viste bilder og innledet samtaler på bakgrunn av hva han hadde lest.

Bedres den språklige utviklingen ved hjelp av internett? – ”Jeg skriver fulle setninger. Det var før vi skrev sånn kodespråk. Det er når man er skikkelig barnslig. Jeg vil ikke virke som jeg er dårlig i grammatikk!”.

Et helt annet spørsmål i prosjektet var ungdommenes språkbruk på nettet. Spørsmålet mitt var om informantene skrev fullstendige, grammatikalsk riktige setninger eller brukte koder og slang. Også på dette spørsmålet viste det seg å være nyanser i ungdommenes svar. Fire av informantene svarte ganske klart at de skrev fulle setninger og at de var bevisst setningsoppbygging. En svarte at han tidligere hadde brukt både koder, i form av forkortelser, og slang, men at han hadde vokst det av seg. Han understreket at han aldri brukte det nå. To andre fortalte at de var opptatt av tekst og at de var opptatt av et godt ordforråd og det å bruke forklarende ord. Den ene sa ”jeg vil ikke virke som jeg er dårlig i grammatikk”. De to siste innrømmet å bruke koder og slang, men at de også var opptatt av riktig grammatikk. Alle sa at de forsto det mest av andres koder og slang, så det å tolke andres budskap på nettet var ikke

noe problem. I Norheim Langfeldts (2003) hovedoppgave nevner en del av de døve at chat gir god skrivetrening, og at det er positivt at bruk av internett innebærer lese- og skrivetrening, slik at man blir bedre til å lese og skrive norsk.

Oppsummering

Ved å bruke internett som kommunikasjonsmiddel opplevde mine informanter mange former for mestring. Når det gjelder den observerbare tekniske mestringen var guttene frempå og nærmest pedagogiske overfor meg. Jentene derimot valgte ikke å benytte seg av muligheten til å vise meg eksempelvis hvilke nettsider de benyttet seg av. Når det gjelder den kommunikative mestringen var ungdommenes erfaringer variert. En av informantene fortalte at han ikke turte å prate med folk han ikke kjente, men at han på nettet kunne samtale med hvem som helst. En annen sa at det var bedre å snakke sammen ansikt til ansikt, slik at man kunne se hverandres ansiktsuttrykk og kroppsspråk. En tredje informant brukte sine nettsamtaler som inspirasjon til samtaler i det virkelige livet. En fjerde informant svarte at han i dag helst møtte nye venner via gamle eller alene, fremfor tidligere, hvor han var yngre og hadde større behov for å samtale via nettet. En femte fortalte at han likte å lese de andres nettbrukernes profiler, før han tok kontakt.

Når det gjelder den språklige mestringen svarte flertallet at de var opptatt av å skrive fulle setninger og at de var bevisst grammatikk når de skrev på nettet. Flere fortalte at de hadde brukt eller brukte koder og slang, og alle sa at de kunne avkode slikt hvis det var nødvendig.

5. Oppsummering

I startfasen av denne masteroppgaven, hadde jeg noen tanker om at tunghørte ungdommer var aktive brukere av datamaskinen på fritiden. Jeg tenkte at på samme måte som for hørende ungdommer hadde nettet med sitt omfattende tilbud av nett-tjenester, appell også blant de tunghørte ungdommene. En annen tanke var at kommunikasjon på nettet opphevet forskjellen mellom hørende og tunghørte ungdommer. Jeg lurte også på om nettet som kommunikasjonsmiddel kanskje kunne gi tunghørte en mulighet til å oppleve kommunikasjon med klarer rammer og tydeligere innhold enn samtaler i ungdomsgjengen på gatehjørnet. Jeg var til og med så filosofisk at jeg tenkte at erfaringene de tunghørte fikk gjennom nettkommunikasjonen, kanskje kunne gi dem bedre forståelse for hva som var innholdet i eksempelvis samtalene i friminuttet. Denne siste funderingen ble ubesvart, da det var vanskelig for informantene å forstå min tanke om sammenhengen mellom de to kommunikasjonsmiljøene. Allikevel ser jeg ikke bort fra at det er en viss sammenheng, fordi mange av informantene brukte nettet aktivt for å holde seg orientert både om nære vennskapelig forhold, samtidig som de drev aktiv informasjonsleting og kommunikasjon med andre miljøer knyttet til hobbyer som idrett, musikk, film og dyr. Jeg tenker at dette er med på å gi de tunghørte informantene bedre oversikt over hva som skjer i deres nærmiljø og flere samtaletemaer, som igjen kan innebærer at man er en mer attraktiv samtalepartner ansikt til ansikt.

Med disse og flere tanker om temaet tunghørtes bruk av nettet som kommunikasjonsmiddel med jevnaldrende formulerte jeg noen spørsmål som jeg ønsket besvart. For det første ønsket jeg å forsøke å finne ut om bruk av nettet som fritidsaktivitet var kontaktskapende og utviklende eller isolerende for mine informanter. Dernest håpet jeg å finne svar på om de var bevisst de kommunikative mulighetene som samtaler på nettet kunne innebære, og om de hadde en følelse av god sosial og kommunikativ mestring på nettet.

Når det gjaldt spørsmålet om nettet var kontaktskapende eller isolerende, viser informantenes svar at alle hadde hatt gode opplevelser knyttet til kommunikasjon på nettet. De nevnte både samtalen med venner, det å opprettholde kontakten over tid, selv om man bodde langt fra hverandre, muligheten til å bli kjent med andre før man treffes på ny skole, diskusjoner i forskjellige fora, nye venner gjennom felles interesser og hobbyer og at man rett og slett hadde truffet nye mennesker på nettet som man aldri ville blitt kjent med på annen måte. Alle informanter fortalte at de hadde fått flere venner i den samme periode som de hadde hatt nett-tilgang, men de kunne ikke si om dette skyldes muligheten til å samtale på nettet. Kun en informant snakket om sitt sosiale nettverk. Flere påpekte at de var blitt bedre kjent med sine venner gjennom nettsamtaler, men at de som oftest ble kjent med nye gutter og jenter gjennom felles kjente. Samtidig ble det også sagt fra enkelte av de intervjuede, at de i perioder av sin ungdomstid hadde brukt nettet mye, og at særlig foreldre hadde reagert negativt på dette. Slik sett kan man kanskje si at nettet er ikke enten kontaktskapende eller isolerende, men at potensialet for meningsfull og positiv samhandling er tilgjengelig, samt at det kan bli en aktivitet som går ut over samspillene ansikt til ansikt. En informant fortalte at han var glad for at han ikke hadde tilgang til nettet på sin hybel og at dette opplevdes positivt. Han trente mer enn på lenge, var mer sammen med venner og hadde et mer harmonisk liv enn tidligere.

Jeg opplevde at mine informanter var bare delvis bevisste de mulighetene nettet kunne gi dem som tunghørte. Dette kan skyldes at mine spørsmål ikke var tydelige og klare nok. Men det kan også skyldes at disse ungdommene rett og slett ikke har vært nødt til å vurdere et alternativ til å ha pc og internett tilgang. De har jo vokst opp med dette som en del av sin hverdag, både i skolen og i hjemmet. De tar det for gitt! Bevisstheten rundt bruken ligger ikke i hvilke mulighet de som tunghørte har, men er mer rettet mot det å være for ofte på nettet på bekostning av annet, som i eksempelet ovenfor, eller mistenkelighet mot at det også foregår kriminalitet gjennom nettet. Flere av mine informanter var restriktive i sin bruk av nettet. Noen hadde ganske klare retningslinjer for bruk hjemmefra, slik de to jentene hadde det. Mens en av

guttene hadde opplevd en nettbruker som forsøkte å skaffe seg personlige opplysninger fra ham.

Selv om informantene ikke satt ord på hvor bevisst de var nettet muligheter, slik jeg hadde tenkt meg det, brukte de nettet aktivt i sin hverdag. Dog var det store forskjeller i tidsbruk og antall nettsted som var aktuelle. I tillegg opplevde jeg en kjønnsforskjell i holdninger til bruk av nettet til kommunikasjon. Jentene brukte nettet betraktelig mindre enn guttene, samtidig som de understreket at de ikke var avhengig av nettet for å ha venner. Denne holdning ble forsterket ved at de heller ikke ønsket å vise meg hvilke nettsteder de brukte eller hadde brukt tidligere. Guttene derimot briljerte og flere av dem inntok nærmest en pedagogisk rolle i forhold til meg. De hadde også mer positivt å si om nettets tilbud. Her ser vi muligens det samme som tidligere forskning også har beskrevet, nemlig at data som kommunikasjons”verktøy” innebærer noe tekniske ferdigheter og interesse og at dette appellerer mer til gutter enn jenter uavhengig av hørselstap eller ei.

På spørsmål om nettbruk ga informantene en god sosial og kommunikativ følelse av mestring, hadde informantene delte erfaringer. Alle informantene hadde opplevd gode samtaler med venner på nettet. Noen hadde blitt kjent med nye mennesker på nettet og hadde gode erfaringer knyttet til dem. For eksempel var det ei av jentene som hadde dyr hjemme og som hadde jevnlig kontakt med likesinnede om dyrene. En annen hadde film som hobby og hadde blitt kjent med andre på nettet via nettsteder med diskusjonsfora om film.

Når det gjaldt min tanke om nettet opphever forskjellen mellom hørende og hørselshemmede, så bekrefter samtlige informanter at de opplever det slik. Det er kun hvis man skal date en jente/gutt eller avtaler å møtes for å bli bedre kjent at man begynner å tenke på hvordan man skal legg frem at man er tunghørt.

Samtidig som informantene sa at de hadde gode kommunikative opplevelser knyttet til nettet, understreket også alle at selv om nettet var fascinerende, var det kun et supplement til det virkelige liv. Flere av informantene understreket viktigheten av å se

hverandre, kunne bruke kroppsspråk og mimikk og tonefall for å fremføre sitt budskap.

Avslutningsvis kan jeg si at mine informanter, på lik linje med ungdom flest, er i en fase i livet hvor de forsøker å orientere seg i verden, både den virkelige og den ”virtuelle”, og at de på hver sine måter mestrer nettet og benytter seg av nettets muligheter på bakgrunn av sine personlige ønsker og behov.

6. Refleksjoner

Hvis jeg kan tenke fritt om tunghørte ungdommers bruk av nettet som kommunikasjonsmiddel med jevnaldrende, vil jeg fortsatt peke på nettets potensial som døråpner til mangfoldig kommunikasjon uavhengig av hørselstap. Jeg påstår ikke at nettet kan erstatte det fysiske nærværet mellom mennesker, men at det kan være et supplement på flere plan. Brukt på en gjennomtenkt måte vil nettet dekke mange av ungdommenes behov for å uttrykke og dele synspunkter, tanker og følelser med andre. Det kan være med på å gi innsikt i eget og andres liv.

For at tunghørt ungdom skal bli bevisst denne muligheten ønsker jeg at både ungdommene selv, deres foreldre, samt fagpersoner gis relevant informasjon og kompetanse. Dette kan blant annet gjennomføres i regi av det Statlige spesialpedagogiske støttesystem. Som et forsøk, har jeg holdt en forelesning for foreldre som er med sine barn på elevkurs på min arbeidsplass, Skådalen kompetansesenter, med mine erfaringer med denne oppgave som bakgrunn. Foreldrenes tilbakemeldinger var at det var nyttig både som informasjon, men også som mulighet til erfaringsdeling med andre med barn i samme alder. Samtidig understreker de at deres barn også burde få samme mulighet til informasjon og samtaler om et viktig tema i deres liv.

Kildeliste

Aagre, W., (2003). Ungdomskunnskap – hverdagslivets kulturelle former. Fagbokforlaget.

Audiograf.no (2006). Hentet 24.april 2009.

<http://img.custompublish.com/getfile.php/558312.840.qqpevtfxp/Nummer1+2006.pdf?return=www.audiograf.no>

Befring, E. (2002). Forskningsmetode med etikk og statistikk. Oslo: Det Norske Samlaget.

Befring, E., & Tangen, R. (2004). Spesial pedagogikk. Oslo: Cappelen akademisk Forlag.

Bengtsson, J., (1993). Sammanflætningar. Husserls og Merleau-Pontys fenomenologi. Gøteborg: Daidalos AB.

Bergh, S., & Frostad Fasting, A.A., (2001). Følelser er fakta. Oslo: Funksjonshemmedes Studieforbund.

Bae Brandtzæg, P. & Stav, B.H. (2004). Barn og unges skravling på nettet – sosial støtte i cyberspace? Tidsskrift for ungdomsforskning 2004, 4(1):27-47.

Bae Brandtzæg, P. (2009). Privat 2.0 – mot økt åpenhet og ønsket nettsynlighet. Hentet 22.mai 2009, fra http://deltemeninger.no/-/page/show/2818_privat-2-0

Dalen, M. (2004). Intervju som forskningsmetode – en kvalitativ tilnærming. Oslo, Universitetsforlaget.

Endestad, T., Bae Brandtzæg, P., Heim, J., Torgersen, L., & Hertzberg Kaare, B., (2004). En digital barndom? En spørreundersøkelse om barns bruk av medieteknologi. Oslo: NOVA Rapport 1/2004.

Engelsrud, G., (1990). Kjærlighet og bevegelse, Helsetjenesteforskning, Oslo.

Evenshaug, O., & Hallen, D., (1993). Barne- og ungdomspsykologi. Oslo: Ad Notam Gyldendal.

Fog, J., (1994). Med samtalen som utgangspunkt – Det kvalitative forskningsinterview. København: Akademisk forlag AS

Frønes, I., (2006). De likeverdige – om sosialisering og de jevnaldrendes betydning. Oslo: Gyldendal Norske Forlag AS

Grue, L., (1998). På terskelen – En undersøkelse av funksjonshemmet ungdoms sosiale tilhørighet, selvbilde og livskvalitet. Oslo: NOVA Rapport 6/98.

Grue, L., (1999). Funksjonshemmet ungdom og livskvalitet. Oslo: Ad Notam Gyldendal.

Grue, L., (2001). Motstand og mestring – Om funksjonshemming og livsvilkår. Oslo: Abstrakt forlag.

Grønlie, S.M., (2005) Uten hørsel? – En bok om hørselshemming. Bergen: Fagbokforlaget.

Hannemyr, G., (2005). Hva er internett? Oslo: Universitetsforlaget.

Heggen, K., & Øia, T., (2005). Ungdom i endring – Mestring og marginalisering. Oslo og Volda: Abstrakt forlag.

Hørselshemmedes Landsforbund. (2009, 24.april). Hentet 24.april 2009, fra HLF <http://www.hlf.no/>

Kvale, S., (1997). Det kvalitative forskningsintervju. Oslo: Ad Notam Gyldendal.

Malterud, K., (1996). Kvalitative metoder i medisinsk forskning – En innføring. Osterøy: Tano Aschehoug.

NESH Den nasjonale forskningsetiske komité for samfunnsvitenskap og humaniora (2006). <http://www.etikkom.no/>

Nordheim, Langfeldt, R., (2003). Internett, mobiltelefon og sosial struktur – døves bruk av informasjons- og kommunikasjonsteknologi. Hovedoppgave i systemarbeid. Institutt for informatikk, Universitetet i Oslo, Oslo.

Staksrud, E., (2009). Hva slags barn vil vi ha? Hentet 22.mai 2009, fra http://deltemeninger.no/-/page/show/2817_hva-slags-barn-vil-vi-ha

Tapscott, D., (1998). Growing Up Digital: The Rise of the Net Generation. United States og America: McGraw-Hill.

Tetzchner, S., Feilberg, J., Hagtvet, B., Martinsen, H., Mjaavatn, P.E., Simonsen, H.G., Smith, L., (1993). Barn språk. Oslo: Ad Notam Gyldendal.

Torgersen, L., (2004). Ungdoms digitale hverdag – bruk av PC, internett, TV-spill og mobiltelefon blant elever på ungdomsskolen og videregående skole. NOVA Rapport 8/04.

Torgersen, L., (2007). Nye tall om ungdom – Kjønnforskjeller i ungdoms bruk av PC, TV-spill og mobiltelefon. Tidsskrift for ungdomsforskning 2007, 7(1): 103-112.

Tømte, C., & Sjøby, M., (2009). Å vokse opp digitalt – Dagens barn og unge. Hentet 22.mai 2009, fra http://deltemeninger.no/-/page/show/2817_å-vokse-opp-digitalt

Wormnæs, O., (2007). Om forståelse, tolkning og hermeneutikk. Blandingskompendium. Universitetet i Oslo.

Vedlegg 1

Informasjonsskriv

Forespørsel om deltagelse i forskningsprosjekt vedr. Hørselshemmede ungdommers bruk av internett som alternativ kommunikasjonsform.

Prosjektets tittel: Tunghørte ungdommers følelse av mestring knyttet til bruk av internett som kommunikasjonsmiddel.

Jeg er masterstudent i audiopedagogikk ved Institutt for spesialpedagogikk, Universitetet i Oslo og holder på med min avsluttende masteroppgave. Tema for oppgaven er tunghørte ungdommers bruk av internett og deres tanker og følelser knyttet til denne muligheten for kommunikasjon med andre. Jeg er interessert i å finne ut om elevene behersker internett som kommunikasjonsmiddel og om de gjør seg nytte av potensialet som dette kommunikasjonsverktøyet gir. Det skal være et lite prosjekt, hvor jeg intervjuer et utvalg elever i alderen 12-18 år. Spørsmålene vil dreie seg om hvilke aktiviteter på internett ungdommene er opptatt av, hvilke refleksjoner de gjør seg rundt tema internett og hørselshemming, hvordan de opplever internett som mulighet til alternativ kommunikasjonsform etc.

Jeg vil bruke båndopptager og ta notater mens vi snakker sammen. Intervjuet vil ta ca. 1-1,1/2 time, foregå på skolen, og vi blir sammen med din lærer enige om tid og sted. Jeg ønsker at intervjuet foretas i et egnet rom med tilgang til pc, slik at du kan vise meg hvordan du bruker internett mens vi foretar intervjuet.

Det er frivillig å være med og du har mulighet til å trekke deg når som helst underveis, uten å måtte begrunne dette nærmere. Dersom du trekker deg vil alle innsamlede data om deg bli slettet. Opplysningene vil bli behandlet konfidensielt, og ingen enkeltpersoner vil kunne kjenne seg igjen i den ferdige oppgaven.

Opplysningene anonymiseres og opptakene slettes når oppgaven er ferdig, innen utgangen av 2008.

Dersom du har lyst å være med på intervjuet, ber jeg deg skrive under på den vedlagte samtykkeerklæringen og returnere den i vedlagte frankerte konvolutt. Hvis du er under 18 år må dine foreldre/foresatte også lese denne informasjonen og skrive under på den vedlagte erklæringen.

Hvis det er noe du lurer på kan du ringe meg på 97722101, eller sende en e-post til eric.holm_andersen@gmail.no. Du kan også kontakte min veileder Anna Valborg Mikkelsen ved Institutt for spesialpedagogikk på telefonnummer 22858044.

Prosjektet er godkjent av Personvernombudet for forskning, Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste A/S.

Intervjuene vil bli gjennomført i april/mai 2008. Jeg vil ta kontakt med rektor/lærer på din skole for nærmere avtale om tidspunkt for intervju.

Med vennlig hilsen

Eric Holm Andersen

Blåbærstien 45

1476 Rasta

Vedlegg 2

Samtykkeerklæring

Intervju av hørselshemmede ungdommer i ungdoms- og videregående skoler.

Jeg har mottatt og lest informasjonen om studien av tunghørte ungdommers følelse av mestring knyttet til bruk av internett, og ønsker å stille til intervju.

Dato

Elevens underskrift

Foreldres godkjenning:

Dato

Foreldre/foresattes underskrift

Skjemaet returneres til Han/hun vil deretter ta kontakt med meg.

På forhånd takk!

Vedlegg 3

Intervjuguide

”Det er mestringserfaringer som er den viktigste kilden til forventning om mestring. Det kan karakteriseres som en indre kilde.”(Skaalvik og Skaalvik 2005).

Innledende samtale NB!!! Husk tilleggsspørsmålene.

Oppfordring til informanten: Kan du fortelle litt om deg selv? Hvordan har du det på skolen?

Hva liker du å drive med når du ikke er på skolen? Fortell litt om hva du gjør en vanlig ettermiddag/vanlig helg.(fritidsaktiviteter)

Har du søsken? Alder? Hørselshemmet? Kan du si noe om deres bruk av nettet, i forhold til deg?

Spørsmål knyttet til bruk av internett for å komme i kontakt med andre:

- Hvilke tilbud på internett benytter du deg av? Kan du vise meg hvor man finner disse?
- Hvor lenge har du brukt internett for å snakke med andre?
- Hvilke tanker har du om det å ta kontakt med andre på internett?
- Hvor mye tid bruker du på å snakke med andre på internett?
- Hvor mye tid bruker du i direkte kontakt med familie, venner og bekjente?
- Når du er hjemme på fritiden, tar du oftest kontakt med venner via nettet, eller ansikt til ansikt?
- Føler du at den tiden som brukes på internett fører til at du er mer eller mindre sosial?

- Føler du at du er sosial når du treffer andre på nettet?
- Har du fått flere eller færre venner og bekjente i den tiden du har hatt internett?
- Hvem snakker du mest med? Gutter/jenter?
- Er det forskjell på hvordan du snakker med gutter og jenter?
- Hvilke tanker har du om ikke å ha tilgang til internett?
- Er du mest i kontakt med venner fra klassen/skolen eller andre når du er på nettet?
- Er de du er i kontakt med, hørende eller hørselshemmede når du er på nettet?
- Er det noen forskjell på hvordan dere snakker sammen avhengig av om den andre er hørende eller hørselshemmet? Utdyp.
- Utveksler du erfaringer med andre hørselshemmede på internett? Hva snakker dere om?

Spørsmål knyttet til hvilke innvirkning internettbruk har på følelse av mestring i kommunikasjon med andre:

- Jeg har tidligere erfart at elever med nedsatt hørsel på spørsmål om hva de skal i kveld/i helgen svarer at de skal "sitte på pcen", altså surfe på nettet. Kjenner du deg igjen eller opplever du det annerledes? Evt. Hvordan?
- Tenker du på deg selv som hørselshemmet under bruk av internett? Fortell om hvordan det føles å være på internett.
- Hvordan forholder familie og venner seg til at du ofte er på nettet? (aksept, uvitenhet, bekymring etc.)
- Blir samtalen annerledes over internett enn ansikt til ansikt?
- Hva er forskjellene mellom å snakke på nettet og direkte med andre?

-
- Bruker du flere ord på internett, for å forklare deg?
 - Snakker du om dine egen og andres følelser og tanker på nettet?
 - Skriver du "sms-koder" på nettet eller fulle setninger?
 - Har dere egne koder/eget språk på nettet? Hvis; hvordan oppstår disse?
 - Tenker du på hvordan du skriver en setning?
 - Nevn noen positive opplevelser under kommunikasjon på internett.

Eks. Nye vennskap, lært noe, diskutert noe du interesserer deg for, fått kjæreste etc

- Nevn noen negative opplevelser under kommunikasjon på internett.

Meldinger med sårende innhold, noen som har løyet om sin identitet/hvem de er etc.

- Hva er det beste ved å kunne snakke sammen på internett?
- Føler du noen ganger at den mestringen du opplever når du snakker på nettet gjør det lettere for deg å snakke sammen ansikt til ansikt med andre?
- Har du tenkt på din bruk av nettet og pc i forhold til senere studier/jobbsituasjon?

Avslutning

Jeg takker for informasjonen. Det har vært flott å høre om informantens erfaringer knyttet til bruk av internett og kommunikasjon med andre via dette medium.

Er det noe mer du vil legge til før vi avslutter?

Etter at jeg har slått av opptaker snakker vi litt om hvordan informanten opplevde intervjusituasjonen og jeg understreker igjen min takknemlighet for at informanten stilte opp til intervjuet.

Vedlegg 4

Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste AS
NORWEGIAN SOCIAL SCIENCE DATA SERVICES

Harald Hårfagres gate 29
N-5007 Bergen
Norway
Tel: +47-55 58 21 17
Fax: +47-55 58 96 50
nsd@nsd.uib.no
www.nsd.uib.no
Org. nr. 985 321 884

Anna V. Mikkelsen
Institutt for spesialpedagogikk
Universitetet i Oslo
Postboks 1140 Blindern
0318 OSLO

Vår dato: 25.02.2008

Vår ref: 18338 / 2 / KH

Deres dato:

Deres ref:

TILRÅDING AV BEHANDLING AV PERSONOPPLYSNINGER

Vi viser til melding om behandling av personopplysninger, mottatt 14.01.2008. Meldingen gjelder prosjektet:

18338	<i>Tunghørte ungdommers følelse av mestring knyttet til bruk av internett som kommunikasjonsmiddel</i>
Behandlingsansvarlig	<i>Universitetet i Oslo, ved institusjonens øverste leder</i>
Daglig ansvarlig	<i>Anna V. Mikkelsen</i>
Student	<i>Eric Holm Andersen</i>

Personvernombudet har vurdert prosjektet, og finner at behandlingen av personopplysninger vil være regulert av § 7-27 i personopplysningsforskriften. Personvernombudet tilrår at prosjektet gjennomføres.

Personvernombudets tilråding forutsetter at prosjektet gjennomføres i tråd med opplysningene gitt i meldeskjemaet, korrespondanse med ombudet, eventuelle kommentarer samt personopplysningsloven/helseregisterloven med forskrifter. Behandlingen av personopplysninger kan settes i gang.

Det gjøres oppmerksom på at det skal gis ny melding dersom behandlingen endres i forhold til de opplysninger som ligger til grunn for personvernombudets vurdering. Endringsmeldinger gis via et eget skjema, http://www.nsd.uib.no/personvern/forsk_stud/skjema.html. Det skal også gis melding etter tre år dersom prosjektet fortsatt pågår. Meldinger skal skje skriftlig til ombudet.

Personvernombudet har lagt ut opplysninger om prosjektet i en offentlig database, <http://www.nsd.uib.no/personvern/prosjektoversikt.jsp>.

Personvernombudet vil ved prosjektets avslutning, 31.12.2008, rette en henvendelse angående status for behandlingen av personopplysninger.

Vennlig hilsen

Bjørn Henrichsen

Kjersti Håvardstun

Kontaktperson: Kjersti Håvardstun tlf: 55 58 29 53

Vedlegg: Prosjektvurdering

✓ Kopi: Eric Holm Andersen, Blåbærestien 45, 1476 RASTA

Avdelingskontorer / District Offices:

OSLO: NSD, Universitetet i Oslo, Postboks 1055 Blindern, 0316 Oslo. Tel: +47-22 85 52 11. nsd@uio.no

TRONDHEIM: NSD, Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet, 7491 Trondheim. Tel: +47-73 59 19 07. kyrre.svarva@svt.ntnu.no

TROMSØ: NSD, SVF, Universitetet i Tromsø, 9037 Tromsø. Tel: +47-77 64 43 36. nsdmaa@sv.uit.no

Personvernombudet for forskning

Prosjektvurdering - Kommentar

18338

Det er fylkesaudiopedagog som trekker utvalget og oppretter førstegangskontakten med utvalget på vegne av studenten, og personvernombudet forutsetter at taushetsplikten ikke er til hinder.

Det forutsettes at ledelsen ved skolen(e) har klarert undersøkelsen.

Informasjonsskrivet til utvalget er tilfredsstillende.

Samtykkeerklæringen signeres både av den unge og foresatte.

Det innhentes sensitive opplysninger om helse, jf. personopplysningslovens § 2 punkt 8 c).

Det forutsettes at audiopedagog ikke uttaler seg om tredjeperson (konkrete unge), og at taushetsplikten ikke er til hinder for den behandling som finner sted.

Datamateriale anonymiseres ved prosjektslutt 31.12.08 ved at verken direkte eller indirekte personidentifiserbare opplysninger fremgår. Navneliste, lydopptak og samtykkeerklæringer slettes.